

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Tereza Wipplerová

Poškozený v trestním řízení a jeho ochrana

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 29. 11. 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Prohlašuji, že předkládaná diplomová práce má 154 973 znaků vlastního textu, včetně poznámek pod čarou.

V Praze dne 29. 11. 2017

Tereza Wipplerová

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu mé diplomové práce panu prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc. za odborné konzultace v průběhu zpracování diplomové práce a za cenné rady a připomínky.

Obsah

Seznam zkratek.....	5
1 Úvod	5
2 Poškozený a oběť trestného činu	7
2.1 Definice pojmu poškozený	7
2.2 Rozdíl mezi obětí dle ZOTČ a poškozeným.....	11
3 Práva poškozeného v trestním řízení	14
3.1 Hlediska členění práv poškozeného.....	14
3.2 Práva poškozeného bez nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení	16
3.2.1 Právo na poučení ze strany orgánů činných v trestním řízení	17
3.2.2 Právo udělit souhlas k trestnímu stíhání.....	19
3.2.3 Některá práva poškozeného jakožto svědka.....	25
3.3 Práva poškozeného s nárokem na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení	30
3.3.1 Právo na uplatnění nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení	30
3.3.2 Právo podat návrh na zajištění nároku poškozeného.....	33
3.3.3 Právo podávat opravné prostředky	35
3.3.4 Práva vyplývající ze zákona č. 59/2017 Sb.	37
3.4 Specifická práva poškozeného vyplývající ze ZSVM	39
3.5 Specifické postavení nezletilého poškozeného.....	42
4 Rozhodování o nároku na náhradu nemajetkové újmy ve světle nejnovější judikatury ..	47
4.1 K zadostiučinění za nemajetkovou újmu obecně.....	47
4.2 Bolestné, ztížení společenského uplatnění a další nemajetková újma.....	49
4.2.1 Teoretická a normativní východiska při určování zadostiučinění za újmu na zdraví	49
4.2.2 K Metodice NS k náhradě nemajetkové újmy na zdraví.....	52

4.3	Duševní útrapy osob blízkých.....	56
4.3.1	Teoretická a normativní východiska	56
4.3.2	Judikatura k duševním útrapám osob blízkých.....	58
5	Náměty de lege ferenda	65
6	Závěr.....	69
	Použité prameny a literatura	72
	Abstrakt	84
	Abstract.....	85
	Název práce v českém jazyce a jeho překlad do angličtiny	87
	Klíčová slova	87
	Key words.....	87

Seznam zkratek

KS	Krajský soud
LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2 ze dne 16. 12. 1992, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb.), ve znění pozdějších předpisů
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
NS	Nejvyšší soud
ObvS	Obvodní soud
OS	Okresní soud
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OSZ	Okresní státní zastupitelství
SOZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
ÚS	Ústavní soud
VS	Vrchní soud
ZOTČ	Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů.
ZSVM	Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

1 Úvod

V postavení poškozeného se může ocitnout kdokoliv z nás či někdo nám blízký. S tématem poškozeného jsem se setkala v průběhu letní praxe na trestním oddělení Okresního soudu v Litoměřicích, kde jsem také zjistila, že se jedná o problematiku opravdu rozsáhlou a že samotní poškození se ve svých právech jen stěží orientují. Rozhodla jsem se proto věnovat se některým vybraným otázkám ochrany poškozeného zevrubněji, neboť mým cílem po vystudování právnické fakulty je pomáhat osobám, které se ve složitých a problematických právních úpravách nevyznají. Základem pro zdárné uplatnění jejich práv je nezbytné tato práva znát a vědět, jakým způsobem a za jakých podmínek je možné se jich domoci.

Cílem této diplomové práce je zaměřit se na vybraná oprávnění poškozeného a analyzovat si i některé problematické otázky související s tímto tématem. Dílčím cílem je přiblížit si oprávnění poškozeného vyplývající ze zákona č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů (dále jen “zákon č. 59/2017 Sb.”), který nabude účinnosti dne 1. 1. 2018.

Toto téma jsem si vybrala i s ohledem na skutečnost, že s přijetím NOZ došlo k nemalým změnám v oblasti úpravy odčinění nemajetkové újmy a určování její výše je tak nyní v rukou soudní moci, což znamená, že je nezbytné sledovat, jak se judikatura vyvíjí. Zaměřím se tedy na rozhodnutí soudů, jež jsou v době psaní této práce k dispozici, a zhodnotím, zda došlo ke změně ve výši částek přiznávaných poškozeným jako zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou trestným činem. Rovněž se zaměřím na to, podle jakých kritérií soudy při svém rozhodování o náhradě nemajetkové újmy postupují, a tyto závěry ve své práci shrnu.

Dalším dílčím cílem, kterého bych ráda dosáhla v souvislosti se sepsáním této práce, je zjistit, zda je poškozený poučován ze strany orgánů činných v trestním řízení tak, jak by měl být dle závěrů obsažených v odborné literatuře, tedy na základě individuálního, citlivého přístupu těchto orgánů, nikoliv na základě předtištěných univerzálních formulářů. Za účelem dosažení tohoto cíle využiji metodu pozorování při nahlížení do soudních spisů.

Posledním dílčím cílem, ke kterému bych ráda dospěla v souvislosti se sepisem této práce, bude poskytnutí úplného seznamu všech soudů, u kterých se nachází tzv. oddělená čekárna pro poškozené, svědky a jejich doprovod, jež je významným prostředkem ochrany práv poškozeného. Záměrem posledních dvou formulovaných dílčích cílů je nahlédnutí na ochranu poškozeného v praxi alespoň prostřednictvím těchto dvou institutů a zjištění, na jaké úrovni se tato ochrana pohybuje. V rámci těchto částí práce bude tedy využit empirický přístup, který posuzuje některé z institutů sloužících ochraně poškozeného ve vztahu ke společenské realitě.

Nejprve se ve své práci budu věnovat samotnému vymezení pojmu poškozený a také tomu, jaký je rozdíl mezi poškozeným a obětí.

Následně se zaměřím na členění práv poškozeného a budu se podrobněji zabývat některými z nich a také některými problematickými aspekty těchto práv. V jedné podkapitole se také pokusím shrnout práva související s nezletilým poškozeným a v další práva vyplývající poškozenému ze ZSVM.

Ve čtvrté kapitole se budu ve třech podkapitolách zabývat výhradně nemajetkovou újmou konkrétně východiskům a kritériím, jež berou soudy v potaz při rozhodování o přiznávání zadostiučinění za nemajetkovou újmu. Nejprve se budu věnovat nemajetkové újmě obecně a následně konkrétním východiskům a soudní judikatuře k zadostiučinění ve speciálních oblastech. První z nich je zadostiučinění poskytované při újmě na zdraví, tedy poskytnutí bolestného, zadostiučinění za ztížení společenského uplatnění a za další nemajetkovou újmu. Druhá je pak zaměřena na poskytování zadostiučinění za duševní útrapy způsobené osobám blízkým v souvislosti s úmrtím či zvláště závažným ublížením na zdraví osobám blízkým.

Posledním tematickým okruhem této práce budou úvahy de lege ferenda, konkrétně problematika nemožnosti podat odpor ze strany poškozeného, a možné úpravy, ke kterým by zákonodárce mohl v budoucnu přistoupit s cílem zaručení vyššího standardu ochrany poškozeného.

S ohledem na omezený rozsah této práce a na její zaměření především do současné právní úpravy a praktického uplatňování práv poškozeného, nebude do této práce zahrnuta kapitola týkající se historického vývoje.

2 Poškozený a oběť trestného činu

2.1 Definice pojmu poškozený

Podle § 43 odst. 1 TŘ je poškozeným ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, ale také ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil. Vzhledem k tomu, že zákon nestanoví žádná omezení, může vystupovat v pozici poškozeného jak fyzická, tak právnická osoba.

Ublížením na zdraví rozumíme stav poruchy zdraví nebo onemocnění, při kterém dochází k narušení normálních tělesných nebo duševních funkcí a tím k znesnadnění obvyklého způsobu života nikoli po krátkou dobu.¹ Další podmínkou je skutečnost, že tento stav vyžaduje lékařské ošetření.² O ublížení na zdraví se jedná, i když na poškozeném nezanechá trvalé následky.³

Pod pojem majetková škoda můžeme dle § 2952 NOZ podřadit jak skutečně vzniklou škodu, tak ušlý zisk. Skutečná škoda spočívá ve znehodnocení již vlastněného majetku poškozeným a její výše odpovídá majetkové hodnotě, jež bude škůdce povinen vynaložit k dosažení původní hodnoty věci před poškozením.⁴ Pro stanovení výše skutečné škody se dle § 2969 odst. 1 NOZ vychází z ceny obvyklé v době poškození věci. Vždy je třeba zohlednit vše, co bude nezbytné k obnově nebo náhradě funkce věci účelně vynaložit.

V odst. 2 téhož ustanovení je stanovena povinnost škůdce nahradit poškozenému cenu zvláštní obliby, tzv. pretium affectionis. Tato povinnost přichází v úvahu za situace, kdy škůdce způsobil škodu ze škodolibosti nebo ze svévole. Tento institut se nazývá také institutem tzv. mimořádné ceny věci (§ 492 odst. 2 NOZ) a lze v něm spatřovat aspekty nemajetkové újmy.⁵ Její výše se totiž stanovuje na základě zvláštního vztahu poškozeného k dané věci.

---

¹ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., FRYŠTÁK, M., KALVODOVÁ, V. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. s. 225.

² Tamtéž.

³ Tamtéž.

⁴ RABAN, P. a kol. *Občanské právo hmotné: závazkové právo*. V Brně: Václav Klemm, 2014. s. 419.

⁵ ČUŘÍKOVÁ, P. *Nemajetková újma dle nového občanského zákoníku*. Bulletin advokacie. 2015. [cit. 20.7.2017] [online]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nemajetkova-ujma-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku>

Vznik majetkové újmy lze dle § 2951 odst. 1 NOZ nahradit v první řadě uvedením v předešlý stav, a pokud to není možné či to požaduje poškozená osoba, peněžitou, neboli relutární, náhradou. § 2955 NOZ ukládá soudu, aby v případě, že nelze výši škody určit přesně, stanovit ji dle spravedlivé úvahy na základě konkrétních okolností daného případu.

Nemajetkovou újmou se rozumí příkoří, které pocítujeme jinde než na majetku, tedy například v osobní sféře, v morální oblasti a podobně a jež může mít nepřímo i majetkové dopady.⁶ Typicky se jedná o zásah do přirozených práv člověka, tedy například o zásah do zdraví, cti, soukromí, svobody, vážnosti osoby apod. Nemajetkovou újmu není možné objektivně finančně kvantifikovat.⁷ Podle Nedbálka pojem nemajetková škoda představuje nemajetkovou újmu vyjádřenou peněžitou částkou.⁸ Podrobněji se problematice nemajetkové újmy, ať už ve světle právní úpravy, odborné literatury či judikatury věnuji v kapitole čtvrté této diplomové práce.

Dovolím si nyní o něco podrobněji definovat bezdůvodné obohacení, neboť o jeho vymezení není tak rozsáhlé povědomí jako například u majetkové škody. Podle ustanovení § 2991 odst. 2 NOZ se bezdůvodným obohacením rozumí získání majetkového prospěchu plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, jež odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo plnění za někoho, kdo měl plnit po právu sám. Protiprávní užívání cizí hodnoty může být představováno například trestným činem krádeže, podvodu, loupeže.⁹

Bez důvodné obohacení ve vztahu k obohacenému znamená, že jeho majetek se zvětší nebo nezmenší, ačkoliv se tak stát po právu mělo a dochází k němu na úkor někoho jiného než obohaceného.¹⁰

Ve výkladu vztahu škody a bezdůvodného obohacení došlo k zásadním změnám, a to na základě ustanovení § 2919 NOZ. Z tohoto ustanovení lze totiž dovodit, že škoda může představovat i bezdůvodné obohacení a v případě, že dojde k promlčení práva na náhradu škody, lze se domáhat toho, co škůdce protiprávním jednáním získal prostřednictvím

---

⁶ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., FRYŠTÁK, M., KALVODOVÁ, cit. d. s. 225.

⁷ NEDBÁLEK, K. *Nemajetková újma dle nového občanského zákoníku: Výpočet nemajetkové újmy*. Bulletin advokacie. 2015(11). [online] [cit. 24.10.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgvpweyk7geyv6427gm2q&groupIndex=2&rowIndex=0>

⁸ Tamtéž.

⁹ RABAN, P. a kol. cit. d. s. 461.

¹⁰ ŠÁMAL, P., GRĚVNA, T. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. Velké komentáře. s. 513.

ustanovení o bezdůvodném obohacení.¹¹ V současné době již tedy neplatí, co bylo uváděno dříve, že vydání bezdůvodného obohacení je ve vztahu ke škodě v poměru subsidiarity.¹²

Trestné činy, jimiž se může pachatel bezdůvodně obohatit, je možné dělit do dvou kategorií, a to ty, jejichž znakem je škoda nebo jiná újma a prospěch a ty, jejichž znakem je jen prospěch.¹³ Jako příklad patřící do první kategorie Šámal uvádí podvod, porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže. Příkladem druhé kategorie je zneužití informace a postavení v obchodním styku nebo přijetí úplatku.

Prospěch získaný bezdůvodným obohacením může být ve formě hmotné i nehmotné věci, dále ve formě pohledávky, dokonce i ve formě zániku nebo snížení závazku nebo ve formě jiné výhody.¹⁴

NOZ v ustanovení § 2999 odst. 1 upřednostňuje vydání bezdůvodného obohacení, tedy uvedení v předchozí stav, a pokud to nelze, pak relutární náhradu ve výši ceny obvyklé. Nepoctivý příjemce je dle § 3003 NOZ povinen vrátit vše, co nabyl ve chvíli, kdy obohacení získal. Je dále podle § 3004 odst. 1 NOZ povinen vydat ochuzenému i plody a užítky a náhradu za užitek, o který byl ochuzený kvůli bezdůvodnému obohacení připraven. Pokud byl již ze strany obohaceného předmět zcizen, je ochuzený oprávněn si vybrat, zda bude požadovat peněžitou náhradu či částku utrženou za daný předmět.

V případě bezdůvodného obohacení získaného zásahem do přirozených práv, která jsou chráněna částí první NOZ, má ochuzený dle § 3004 odst. 2 NOZ nárok na dvojnásobnou odměnu, jež by byla za poskytnutí souhlasu s nakládáním s touto hodnotou obvyklá.

Nyní se již vraťme zpět ke specifikaci pojmu poškozeného. Poškozeným je rovněž ten, jehož nárok, standardně uplatňovaný v adhezním řízení, byl již pachatelem uspokojen.¹⁵ Tento poškozený může nadále hájit práva, která náleží poškozenému bez nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení.

---

¹¹ VÍTOVÁ, B., DOHNAL, J., KOTULA, J. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971: metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví*. V Olomouci: Nakladatelství ANAG, 2015. Právo. s. 83.

¹² ŠÁMAL, P., GRÍVNA, T. a kol. cit. d. s. 513.

¹³ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J., FRYŠTÁK, M., KALVODOVÁ, V. cit. d. s. 772.

¹⁴ RABAN, P. a kol. cit. d. s. 460.

¹⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. V Praze: Leges, 2016. s. 256.

Poškozený je subjektem a stranou trestního řízení. Subjektem trestního řízení se rozumí osoba, která má a vlastním jménem vykonává vliv na průběh trestního řízení a které jsou za tímto účelem přiznána určitá procesní práva nebo povinnosti.¹⁶ Dle § 12 odst. 6 TŘ se stranou rozumí ten, proti němuž se vede trestní řízení, zúčastněná osoba a poškozený a v řízení před soudem též státní zástupce a společenský zástupce. Z uvedeného vyplývá, že poškozený je stranou trestního řízení již od jeho samého počátku na rozdíl od státního zástupce, který je stranou pouze v řízení před soudem.

Zákon také uvádí v § 43 odst. 2 TŘ, kdo poškozeným být nemůže. Poškozeným není ten, kdo se cítí být trestným činem morálně či jinak poškozen, ale vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo absentuje příčinná souvislost mezi újmou a trestným činem. Toto ustanovení si klade za cíl, aby nedocházelo k příliš širokému výkladu tohoto pojmu v praxi a aby nebyly do tohoto pojmu zahrnovány i osoby, které jsou postiženy jen zprostředkovaně, anebo není vůbec důvod, aby byly označeny za poškozeného.¹⁷ Pokud tedy uplatňuje osoba nárok, jehož vznik není v příčinné souvislosti se skutkem, pro který je obviněný stíhán, vydá soud podle § 206 odst. 3 TŘ usnesení, ve kterém stanoví, že se osoba jako poškozený k hlavnímu líčení nepřipouští. Uvedené však platí jen za splnění alespoň jedné ze dvou výše uvedených podmínek, kdy nesmí být o chybějící příčinné souvislosti či zavinění pochyb. V případě pochybností či v ostatních případech, kdy se za poškozeného někdo prohlašuje a nebylo dosud bezpečně prokázáno, že jím není, se bude na osobu hledět jako by poškozeným byla, a to do doby, než bude prokázán opak.¹⁸

TŘ dále stanoví v § 44 odst. 1, že práva poškozeného není oprávněna uplatnit osoba, jež je v trestním řízení v postavení spoluobviněného. To je odůvodněno skutečností, že by zastával vzájemně protichůdné zájmy, tedy zájmy poškozeného a spoluobviněného v jednom řízení.¹⁹ Uvedené neplatí, jestliže by bylo trestní řízení proti spoluobviněnému vyloučeno ze společného řízení či by se vedlo proti každému obviněnému zvlášť již od samého začátku.²⁰ V takovém případě se totiž nejedná o “spoluobviněné”.

---

¹⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní* cit. d. s. 185.

¹⁷ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J., FRYŠTÁK, M., KALVODOVÁ, V. cit. d. s. 225.

¹⁸ RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEŽULOVÁ J. *Poškozený a adhezni řízení v České republice*. V Praze: C. H. Beck, 2007. s. 320.

¹⁹ ŠÁMAL, P., GRIVNA, T. a kol. cit. d. s. 517.

²⁰ Tamtéž.

Podle Šámalova komentáře k TŘ je poškozeným i osoba oprávněná zabezpečovat a hradit potřeby nezletilého, pokud byl spáchán trestný čin zanedbání povinné výživy.²¹

V neposlední řadě je třeba připomenout, že poškozený je nezřídkou i tím, jehož prostřednictvím dochází k prokázání zásadních skutečností nezbytných pro rozhodnutí v trestním řízení, tedy svědkem. TŘ zaručuje poškozenému ochranu i prostřednictvím ustanovení určených k ochraně svědků. O některých z nich bude pojednáno v rámci třetí kapitoly této práce.

Pokud se v této práci dále hovoří o újmě, rozumí se jí, nevyplývá-li jinak, škoda, nemajetková újma i bezdůvodné obohacení, jež vznikly v důsledku spáchání trestného činu.

2.2 Rozdíl mezi obětí dle ZOTČ a poškozeným

Nejprve je nezbytné upozornit na skutečnost, že pojem oběť je definován odlišně v různých zdrojích - například v odborné literatuře týkající se kriminologie, ale také v mezinárodních dokumentech.²² V této podkapitole se zaměřím na pojem oběť tak, jak je definován v ZOTČ. Dle § 2 odst. 2 tohoto zákona se obětí trestného činu rozumí fyzická osoba, jíž byla nebo měla být trestným činem anebo činem jinak trestným způsobena újma na zdraví, majetková nebo nemajetková újma či na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil. V tomto případě se jedná o tzv. oběť přímou. Obětí trestného činu může být tedy pouze fyzická osoba. Důvodem je fakt, že právnická osoba nemůže nikdy pocítit útrapy, které pocítuje osoba fyzická.²³ Jedná se tak o první odlišnost od pojmu poškozený.

Další odlišností je dle § 2 odst. 1 ZOTČ skutečnost, že se trestným činem dle ZOTČ rozumí i čin jinak trestný, což znamená, že ublížení na zdraví či jiná újma mohla být způsobena i dítětem mladším 15 let, osobou nepřičetnou či za okolností vylučujících protiprávnost. Ustanovení § 3 odst. 1 ZOTČ pak uvádí, že v případě, že pachatel trestného činu nebo činu jinak trestného nebyl vůbec zjištěn, nemá to vliv na postavení oběti.

Třetím rozdílem je skutečnost, že v případě oběti trestného činu postačí, pokud újma mohla vzniknout, i když k tomu nakonec nedošlo. Jelínek uvádí, že oběť je spíše nutno chápat jako

---

²¹ ŠÁMAL, P., GŘIVNA, T. a kol. cit. d. s. 514.

²² Tamtéž. s. 510.

²³ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 2. dopl. a rozš. vyd. V Praze: Leges, 2014. s. 17.

subjekt zvláštní péče poskytované státem, než jako stranu v trestním řízení, tedy opačně než pojem poškozený, který je pojímán čistě jako procesní pojem proto, že poškozený je jednou ze stran trestního řízení a jeho postavení je upraveno TŘ za účelem stanovení práv a povinností v tomto řízení.²⁴ Je nicméně nezbytné upozornit na to, že identická osoba velmi často vystupuje v obou těchto procesních postaveních zároveň.²⁵

Účelem ZOTČ je co možná nejlepší vypořádání se oběti s újmou, která jí vznikla v bezprostřední souvislosti s trestným činem a zároveň zabránění vzniku druhotné újmy především ze strany orgánů veřejné moci.²⁶ Cílem vytvoření samostatného ZOTČ byla snaha o rozšíření práv oběti, zintenzivnění pomoci obětem a zpřehlednění právní úpravy.²⁷ Od ZOTČ si lze slibovat i snížení latentní kriminality, neboť pokud budou jeho ustanovení dodržována, povede to ke snížení obavy oběti o to, jak s ní bude zacházeno a neodradí ji to od oznámení trestného činu.²⁸

Čtvrtou odlišností je skutečnost, že poškozeným může být i právní nástupce původně poškozené osoby ve vztahu k uplatnění nároku na náhradu škody či vydání bezdůvodného obohacení. Tento závěr vyplývá z § 45 odst. 3 TŘ. Právní nástupce vstupuje do práv poškozeného a nemusí uplatňovat nárok, pokud byl již uplatněn. Výjimkou, kdy nemůže právní nástupce uplatňovat práva poškozeného, je řízení o schválení narovnání dle § 310a TŘ. U oběti trestného činu je z povahy věci vyloučeno, aby práva, která se týkají výlučně její osoby, přešla na někoho jiného.

Ustanovení § 2 odst. 3 ZOTČ pak stanoví, že byla-li v důsledku trestného činu oběť usmrcena, považuje se za oběť též její příbuzný v přímé linii, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel či registrovaný partner nebo druh a rovněž ten, komu oběť ke dni své smrti poskytovala výživu nebo k tomu byla povinna. Pokud je takových osob více, považují se za oběť všechny. Takovou osobu můžeme označit také jako oběť nepřímou.²⁹ V tomto směru tedy můžeme konstatovat, že pojem oběť je širší než pojem poškozený, neboť jí může být i osoba pozůstalá po osobě zemřelé v důsledku spáchání trestného činu.

---

²⁴ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech ...* .cit. d. s. 16-17.

²⁵ Tamtéž. s. 16.

²⁶ Tamtéž. s. 15-16.

²⁷ Tamtéž. s. 14.

²⁸ Tamtéž. s. 15.

²⁹ Tamtéž. s. 16.

ZOTČ v ustanovení § 2 odst. 4 vymezuje pojem zvláště zranitelná oběť, kterou se rozumí dítě, osoba vysokého věku, osoba trpící tělesným, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým postižením, jestliže tyto skutečnosti jsou způsobily s ohledem na okolnosti případu a poměry této osoby bránit úplnému a účelnému uplatnění ve společnosti v porovnání s jejími ostatními členy. Dále sem patří oběť trestného činu obchodování s lidmi nebo teroristického útoku. Zvláště zranitelnou obětí je také oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo trestného činu, jež obsahoval nátlak, násilí či pohrůžku násilím, trestného činu spáchaného pro příslušnost k určitému národu, rase, etniku, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob či oběť trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, pokud je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí sekundární viktimizace zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, již právě prožívá, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní.

Zvláště zranitelná oběť má specifické postavení díky právům, která jí náleží. Jedním z těchto práv je například právo na bezplatnou odbornou pomoc, které je zakotveno v § 5 odst. 1 ZOTČ. Poskytnutí bezplatné odborné pomoci se však nevztahuje na oběť trestného činu dle § 196 TZ (zanedbání povinné výživy), které nevzniklo tímto činem nebezpečí nouze nebo trvale nepříznivý následek. Dalším takovým právem je dle § 20 odst. 4 ZOTČ možnost požádat o zajištění toho, aby bylo zabráněno přímému kontaktu mezi podezřelým a zvláště zranitelnou obětí.

Ze ZOTČ však vyplývají speciální oprávnění nejen zvláště zranitelné oběti, ale všem obětem. Jedná se o jakousi nadstavbu k právům vyplývajícím z TŘ poškozenému jakožto straně trestního řízení. Tato práva můžeme rozdělit do šesti pomyslných kategorií, tedy právo na poskytnutí odborné pomoci, právo na informace, na ochranu před druhotnou újmou, před hrozícím nebezpečím, právo na ochranu soukromí a také právo na peněžitou pomoc. S ohledem na omezený rozsah této práce ale nebude těmto oprávněním věnována další pozornost, neboť tato práce se orientuje výslovně na ochranu poškozeného.

3 Práva poškozeného v trestním řízení

3.1 Hlediska členění práv poškozeného

Prvním hlediskem, dle kterého lze členit práva poškozeného je členění s ohledem na skutečnost, zda poškozenému vznikl nárok na náhradu újmy způsobené trestným činem či nikoli. Jedná se o hledisko nejfrekventovanější a nejuznávanější, a proto je tomuto dělení věnována samostatná část této práce, ve které uvádím, která práva do té které kategorie lze zařadit, a následně se blíže vyjadřuji k některým z nich.

Dalším hlediskem, dle kterého lze práva poškozeného členit, je konkrétní fáze trestního řízení. Toto hledisko pak lze rozdělit na další tři skupiny. Skupinu, do které náleží práva, jež lze uplatňovat v průběhu celého trestního řízení. Druhou skupinou jsou práva uplatňovaná v průběhu přípravného řízení a třetí skupinou jsou práva uplatňovaná v řízení před soudem. Vzhledem k tomu, že se jedná o totožná práva, která budu uvádět v rámci dělení dle účasti v adhezním řízení (pouze jinak roztríděná), není mým cílem vyjmenovat všechna, ale pouze na příkladech předestřít, která do dané skupiny patří.

První skupinou jsou tedy práva, která náleží poškozenému v průběhu celého trestního řízení. Jako příklad lze uvést právo navrhnout doplnění dokazování, které náleží v průběhu přípravného řízení, v hlavním líčení, případně i při veřejném zasedání o odvolání a je zakotveno v § 43 odst. 1 a § 215 odst. 4 TŘ. Jako další příklad lze uvést právo poškozeného nechat se zastupovat zmocněncem v souladu s ustanovením § 50 odst. 1 TŘ.

Druhou skupinou jsou práva náležející poškozené osobě pouze v přípravném řízení. Přípravným řízením se dle § 12 odst. 10 TŘ rozumí část řízení od pořízení záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí. Jestliže nebyly tyto úkony učiněny, počíná přípravné řízení zahájením trestního stíhání. Přípravné řízení končí podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupením věci jinému orgánu, zastavením trestního stíhání nebo jiným rozhodnutím či jinou skutečností s účinky zastavení trestního stíhání, anebo jiným rozhodnutím, které přípravné řízení ukončuje. Přípravné řízení se dělí na dvě části, a to část prověřování a vyšetřování. V rámci první části řízení probíhá objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a proto se tato fáze

nazývá fází prověřování. Druhou částí přípravného řízení je fáze vyšetřování, která počíná vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání.³⁰

Účelem přípravného řízení je především zjistit, zda došlo ke spáchání trestného činu a spravedlivě potrestat pachatele. Dalším účelem je opatření dostatečných podkladů tak, aby státní zástupce mohl dospět k závěru, zda podat obžalobu. V neposlední řadě je cílem přípravného řízení zajistit důkazy a obviněného pro řízení před soudem.³¹ V přípravném řízení tedy rovněž dochází ke zjišťování okolností, na jejichž základě je možné stanovit následky trestného činu a výši újmy vzniklé poškozenému.³²

Mezi tato práva tedy můžeme zařadit například právo na doručení opisu usnesení o zahájení trestního stíhání v případě, že o to poškozený výslovně požádá dle ustanovení § 160 odst. 2 TR. Dále pak práva související s výsledkem poškozeného. Patří sem také právo poškozeného na podání stížnosti proti usnesení státního zástupce, kterým došlo k postoupení věci jinému orgánu dle § 171 odst. 2 TR.

Mezi právy, která náleží poškozenému pouze v řízení před soudem, mluvíme tedy o třetí skupině práv, lze zmínit například právo na účast při hlavním líčení dle § 43 odst. 1 TR, právo být vyrozuměn o konání hlavního líčení nejpozději se zachováním lhůty tří dnů k přípravě dle § 198 odst. 1, 2 TR. V tomto vyrozumění je třeba poškozeného poučit o tom, že pokud nebude přítomen, rozhodne soud o jeho nároku na základě jeho návrhů (dojdou-li soudu než se přikročí k dokazování a jsou-li ve spise). Právo na toto poučení je zároveň jedním z práv, která náleží pouze poškozenému s nárokem na náhradu újmy. Důležitým oprávněním uskutečňovaným v průběhu hlavního líčení je také právo klást se souhlasem předsedy senátu otázky vyslychaným osobám. Toto právo poškozeného je zakotveno v ustanovení § 215 odst. 1 TR.

---

³⁰ VANTUCH, P. *Zahájení trestního stíhání a jeho účinky vůči podezřelému (osobě, proti níž se řízení vede) od I. I. 2002*. Trestněprávní revue. 2013(1). [cit. 17.11.2017] [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembqgnpxi4s7gfpxgzrgm&groupIndex=3&rowIndex=0>

³¹ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., FRYŠTÁK, M., KALVODOVÁ, V. cit. d. s. 469-470.

³² RŮŽIČKA, M., PÚRY, F., ZEŽULOVÁ J. cit. d. s. 305.

3.2 Práva poškozeného bez nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení

V této a následující podkapitole se zaměřím na první hledisko třídění práv, tedy hledisko dle možné účasti v adhezním řízení.

Účelem účasti poškozeného v trestním řízení není, jak by se často mohlo zdát, pouze získání náhrady újmy způsobené obviněným. Cílem jeho účasti je také ozřejmit v řízení následky trestného činu, dále může být cílem poškozeného uznání pachatele vinným, a to z toho důvodu, aby mohla být s ohledem na daný trestný čin zachována vážnost poškozeného ve společnosti nebo udržení dobrých vztahů v rodině.³³ Z tohoto důvodu jsou poškozené osobě přiznána práva umožňující aktivně se do trestního řízení zapojit.

Práva poškozeného, který není subjektem adhezního řízení, jsou zakotvena v ustanovení § 43 odst. 1, avšak můžeme je nalézt v rámci celého TŘ, včetně ustanovení o ochraně svědka. Patří sem například právo učinit trestní oznámení, dle § 43 odst. 1 sem řadíme právo podávat návrhy na doplnění dokazování, právo na nahlížení do spisů a pořizování výpisků a kopií na vlastní náklady, právo účasti na hlavním líčení a veřejném zasedání konaném o odvolání, právo na vyjádření k věci před skončením řízení a pronesení závěrečné řeči a ve veřejném zasedání o odvolání právo učinit konečný návrh, zapojit se do sjednávání dohody o vině a trestu.

Dle ustanovení § 46 TŘ sem dále patří právo na poučení orgány činnými v trestním řízení, udělit souhlas s trestním stíháním dle § 163 TŘ, nechat se zastoupit zmocněncem dle § 50 TŘ či vzdát se svých oprávnění dle § 43 odst. 5 TŘ. Podle § 160 odst. 2 TŘ sem patří právo, aby byl poškozenému doručen opis usnesení o zahájení trestního stíhání, pokud o to výslovně požádá. V § 196 odst. 1 TŘ pak nalezneme právo poškozeného na doručení opisu obžaloby. Poškozený má také právo žádat státního zástupce o odstranění průtahů v řízení nebo závad v postupu policejního orgánu a státního zástupce konajícího vyšetřování, a to podle § 157a TŘ. Poškozený bez nároku na účast v adhezním řízení má nezdědkakdy také právo podávat stížnost proti rozhodnutí soudu či státního zástupce. Příkladem uvádím stížnost proti usnesení o zastavení trestního stíhání ze strany státního zástupce (§ 172 odst. 3 TŘ), stížnost

---

³³ RŮŽIČKA, M., PÚRY, F., ZEŽULOVÁ J. cit. d. s. 403.

proti odložení věci ze strany policejního orgánu či státního zástupce (§ 159a odst. 7 TŘ) či proti rozhodnutí o tom, že se obviněný osvědčil ve zkušební době (§ 308 odst. 4 TŘ).

Cílem této práce není vyjmenovat veškerá práva poškozeného, která můžeme v trestním řízení nalézt, neboť se jedná opravdu o problematiku velice obsáhlou a provázanou s mnoha jinými instituty trestního práva. Níže jsem se proto zaměřila na některá z těch nejvýznamnějších a k nim se vyjádřila blíže.

3.2.1 Právo na poučení ze strany orgánů činných v trestním řízení

Jednomu ze základních práv poškozeného, které zároveň odráží jednu ze základních zásad trestního řízení (zásadu zajištění práv poškozeného), odpovídá povinnost stanovená v § 2 odst. 15 TŘ orgánům činným v trestním řízení. Tyto jsou povinny v každé fázi řízení umožnit poškozenému plné uplatnění jeho práv, o kterých je třeba ho podle zákona vhodným způsobem a srozumitelně poučit, aby mohl dosáhnout uspokojení svých nároků. Toto ustanovení dále stanoví, že řízení je třeba vést s potřebnou ohleduplností k poškozenému a při šetření jeho osobnosti. Totožné právo poškozeného je pak zakotveno i v ustanovení § 46 TŘ.

Poučovací povinnost je svěřena v přípravném řízení státnímu zástupci a policejnímu orgánu a v řízení před soudem předsedovi senátu nebo samosoudci. Podle usnesení NS ze dne 21. 5. 1969, sp. zn. 10 Tz 12/69 jsou orgány činné v trestním řízení povinny poučit poškozeného jen o procesních právech, neboť pokud by poučovaly i o těch hmotněprávních, došlo by k porušení zásady nestrannosti dle čl. 36 odst. 1 LZPS a rovnosti účastníků dle čl. 37 odst. 3 LZPS.³⁴

Policejní orgán či státní zástupce by měl poškozeného poučit v době, kdy dospěje k závěru o důvodném podezření, že došlo ke spáchání trestného činu a s tím souvisejícímu zasažení do práv poškozeného dle § 43 odst. 1 TŘ.³⁵

---

³⁴ ŠÁMAL, P., GŘIVNA, T. a kol. cit. d. s. 550.

³⁵ RŮŽIČKA, M., PÚRY, F., ZEŽULOVÁ J. cit. d. s. 329.

Podle rozsudku NS ČSSR ze dne 1. 4. 1974, sp. zn. Tzv 10/74 je nedostatek poučení poškozeného vadou řízení, avšak není podstatnou vadou, která by mohla vést ke zrušení rozsudku v odvolacím řízení dle § 258 odst. 1 písm. a) TŘ.

Šámal zdůrazňuje, že je nezbytné přizpůsobit poučení specifickému postavení jednotlivých poškozených. Dle něj je třeba dělit poučení na základě stejných skutečností jako při dělení poškozených, tedy podle toho, zda se jedná o poškozené s nárokem nebo bez nároku na náhradu újmy, zda se jedná o oběť. Lze také zohlednit, zda již došlo k nahrazení újmy.³⁶

Také podle Durdíka není správné poskytnout poškozenému informace o jeho právech formou nekonkretizovaných výčtů. Naopak je správné obsah, formu i způsob podání poučení přizpůsobit věku, rozumové a mravní vyspělosti, ale i charakteru právního úkonu, na jehož provedení je poučení vázáno.³⁷ Ztotožňuji se s tímto názorem a souhlasím, že univerzální vzory a doslovné citace právní normy nejsou vhodným způsobem, jímž by měl být poškozený informován o svých právech.

Formou poučování poškozeného jsem se zabývala podrobněji v souvislosti se sepišem této práce a u Okresního soudu v Litoměřicích mi bylo umožněno nahlédnout dne 24. 10. 2017 do několika spisů. Účelem tohoto nahlédnutí bylo zjištění, zda jsou poškozené osoby poučovány tak, jak to doporučuje odborná literatura a jak by tomu dle mého názoru mělo být, tedy vždy s přihlédnutím ke konkrétnímu postavení poškozeného.

Na základě prostudování spisů jsem došla k závěru, že absolutně všichni poškození v mnou prostudovaných spisech jsou poučováni předem připravenými obecnými formuláři, které obsahují pouze dlouhý opis ustanovení právních předpisů. Formuláře nejsou v žádném ohledu upravovány pro konkrétního poškozeného. To mi ostatně bylo potvrzeno i ze strany Okresní státní zástupkyně OSZ v Litoměřicích a následně také Ředitelkou správy OS v Táboře. Po nahlédnutí do spisů jsem zjistila, že jediný rozdíl se činí mezi poškozeným, který je právnickou osobou a který je osobou fyzickou, neboť pro fyzickou osobu je navíc připojeno předtištěné poučení pro oběť trestného činu. Žádnou roli nehrála klasifikace trestného činu ani to, zda poškozený uplatnil nárok na náhradu újmy.

---

³⁶ ŠÁMAL, P., GRÍVNA, T. a kol. cit. d. s. 552.

³⁷ JELÍNEK, J., GRÍVNA, T. a kol. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. V Praze: Leges, 2012. s. 52.

Je samozřejmě otázkou, jak je postupováno při poučování, kdy může být poškozený poučen například ústní formou s ohledem na konkrétní okolnosti a srozumitelně tak, aby pro něj bylo co nejsnazší uplatňování jeho práv. Dle mého názoru je však zároveň nezbytné, aby i poučení v písemné formě bylo pro poškozeného přehledné a srozumitelné, nikoliv aby se jednalo jen o výtah ustanovení z právního předpisu, který poškozeného od uplatnění jeho práv spíše odradí. Poučování vždy závisí na přístupu a praxi konkrétních orgánů činných v trestním řízení. Na základě výše uvedeného jsem však bohužel dospěla k závěru, že ochrana poškozeného v tomto směru doposud není na takové úrovni, která by byla s ohledem na zájmy poškozeného nejpříznivější.

3.2.2 Právo udělit souhlas k trestnímu stíhání

Dalším velmi významným právem směřujícím k ochraně zájmů poškozeného, kterému bych se ráda v této práci věnovala, je právo vyjádřit souhlas s trestním stíháním, neudělit souhlas nebo vzít souhlas zpět. Při aplikaci tohoto institutu dochází k upozadění zásady oficiality, dle které postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti (§ 2 odst. 4 TŘ) a zásady legality (§ 2 odst. 3 TŘ), dle které je státní zástupce zavázán stíhat veškeré trestné činy, o kterých se dozví (není-li určeno jinak zákonem či mezinárodní smlouvou, kterou je ČR vázána).³⁸ Poškozený může dle § 163 odst. 2 TŘ vyjádřit svou vůli buď písemnou formou nebo může využít možnost učinit ústní prohlášení do protokolu.

V § 163 odst. 1 TŘ je stanoven výčet trestných činů, u kterých je zapotřebí souhlas poškozeného s trestním stíháním. Jedná se například o trestný čin ublížení na zdraví, ohrožení pohlavní nemocí, porušování domovní svobody a další. Tento výčet bývá velmi často ze strany odborníků na trestní právo kritizován, neboť se může zdát, že výběr těchto trestných činů byl zcela nahodilý. Jsou zde totiž obsaženy trestné činy s velmi vysokým stupněm společenské škodlivosti, a to přesto, že jiné méně závažné trestné činy zde obsaženy nejsou.³⁹ Jelínek proto navrhuje, aby v případě zvlášť závažných deliktů zůstala zachována zásada oficiality a tyto byly stíhány bez ohledu na souhlas poškozeného.⁴⁰ Jako příklad nepromyšlenosti této úpravy lze uvést skutečnost, že mezi výčtem trestných činů není uveden

---

³⁸ ČEČOT, V. *Souhlas poškozeného s trestným stíháním a základne zásady trestného konania*. Justiční revue. 1993(9). s. 38-39.

³⁹ JELÍNEK, J. *Jak dál s trestním stíháním se souhlasem poškozeného*. Kriminálnístika. 2017, 50(1). s. 5.

⁴⁰ Tamtéž. s. 6.

trestný čin pohlavního zneužití, avšak znásilnění ano. Přitom právě v případě pohlavního zneužití se může vyskytnout situace, kdy by mělo být oběti umožněno svůj souhlas vyjádřit. Takovou situací je například případ, kdy poškozenou je čtrnáctiletá dívka a pachatelem šestnáctiletý mladík, kteří tvoří pár, mají se rádi a chtějí začít sexuální život, avšak trestní právo stanoví za běžně společensky akceptovatelnou situaci trestní postih prostřednictvím trestného činu pohlavního zneužití.⁴¹

Další podmínkou pro uplatnění tohoto institutu je existence určitého vztahu mezi poškozeným a podezřelým. Ten musí být v době, kdy má být zahájeno trestní stíhání, osobou, vůči které by měl poškozený jako svědek právo na odepření výpovědi podle § 100 odst. 2 TŘ. Tedy “[...] *jestliže by výpovědí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozenci, osvojiteli, osvojenci, manželu, partneru nebo druhu anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pociťoval jako újmu vlastní.*”

Je zřejmé, že důvodem, proč byla zavedena nutnost poskytnout souhlas se zahájením trestního stíhání ve výše specifikovaných případech, je upřednostnění vazeb mezi poškozeným a obviněným před zájmem společnosti na jeho postihu. V případě, že by došlo ke stíhání obviněného, mohlo by dojít i k nepřímému postihu poškozeného.⁴² Jistě si lze představit nežádoucí situaci, kdy obviněný způsobil dopravní nehodu z nedbalosti a osoba jemu blízká je následkem trestného činu závislá na pomoci osoby blízké, avšak pachatel bude odsouzen k odnětí svobody a nebude moci poškozenému pomáhat.⁴³ Této i mnohým dalším situacím má tato úprava zabránit.

Mezi další výhody této úpravy lze dle mého názoru zahrnout například skutečnost, že v některých případech může vést nezahájení řízení k vyšší vymahatelnosti nároku na náhradu újmy pro poškozeného, neboť pachatel je vděčný za to, že nedojde k zahájení trestního stíhání a dospěje snadněji usmíření s poškozeným. Pachatel navíc mnohdy ušetří finanční prostředky za právní zastoupení a další náklady spojené s vedením řízení a tyto pak může poskytnout poškozenému jako odškodnění či zadostiučinění.

---

⁴¹ JELÍNEK, J. *Jak dál s trestním stíháním...* cit. d. s. 6.

⁴² SOTOLÁŘ, A., ŠÁMAL, P., PÚRY, F. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. V Praze: C. H. Beck, 2000. s. 127.

⁴³ VANTUCH, P. *Trestní stíhání se souhlasem poškozeného, nebo na jeho návrh?* Právní praxe. 1994(3). s. 152.

Další výhodou je například zamezení vystavení poškozeného pozornosti sdělovacích prostředků a vyvarování se zdlouhavému trestnímu řízení, které je často i pro poškozeného nepříjemnou záležitostí, protože pro něj vyplývá z TŘ také několik povinností např. povinnost dostavit se k soudu, svědčit apod.⁴⁴ Naopak negativem této úpravy může být skutečnost, že poškozený se v mnoha případech pachatele bojí, a proto souhlas neudělí a orgány činné v trestním řízení nemusí tuto obavu odhalit. Oběti také často neudělí souhlas z toho důvodu, že jsou na pachatele emocionálně silně vázány.⁴⁵ K tomu Jelínek uvádí, že by v rámci rekodifikace trestní práva procesního mělo být přistoupeno k tomu, aby již nebyl vyžadován souhlas poškozeného v případě domácího násilí, neboť je velmi náročné pro orgány činné v trestním řízení prokázat, že poškozenému je vyhrožováno či je pod tlakem nebo v závislém či podřízeném postavení (§ 163a odst. 1 TŘ).⁴⁶

Mezi nevýhodami lze uvést i skutečnost, že možnost poškozeného svůj souhlas kdykoliv odvolat, může vést k frustraci orgánů činných v trestním řízení, jelikož za takové situace přijde všechna jejich snaha a píle nazmar.⁴⁷

V případě trestného činu znásilnění podle § 185 odst. 1 a 2 TZ je třeba souhlas poškozeného, pokud poškozený a osoba, proti níž se trestní stíhání vede, jsou nebo byli v době spáchání trestného činu manželé, partneři nebo pokud žili či žijí v družském vztahu. V zahájeném trestním stíhání pokračovat za situace, kdy takový poměr vznikne v průběhu trestního řízení.⁴⁸

Úprava udělování souhlasu se vztahuje ještě na jeden trestný čin, a to trestný čin opilství. Podmínkou je, aby tento trestný čin vykazoval znaky skutkové podstaty některého z trestných činů, které jsou v § 163 vyjmenovány.

Něco málo nyní uvedu i k sousloví “osoba v poměru rodinném či obdobném, jejíž újmu by poškozený pocíťoval jako újmu vlastní”. Při posuzování toho, kdo spadá pod tento abstraktní pojem, bude bezpochyby nezbytné zkoumat, jaký vztah měly či mají dotčené osoby. Důležitou podmínkou využití tohoto institutu je, aby danou újmu pocíťoval poškozený jako újmu vlastní, což je nezbytné objektivně prokázat a nepostačí pouhé prohlášení

---

⁴⁴ RŮŽIČKA, M., PÚRY, F., ZEZULOVÁ J. cit. d. s. 532.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ JELÍNEK, J. *Jak dál s trestním stíháním...* cit. d. s. 8.

⁴⁷ Tamtéž. s. 7.

⁴⁸ RŮŽIČKA, M., PÚRY, F., ZEZULOVÁ J. cit. d. s. 541.

poškozeného.⁴⁹ V usnesení NS ze dne 17. 10. 2002, sp. zn. 5 Tdo 785/2002 dospěl soud k závěru, že daný institut se nevztahuje na vztahy kamarádké, které nejsou vztahy družskými, či vztahy snoubenců a jiných intenzivněji blízkých osob. Dovolím si však namítat, na základě vlastní zkušenosti, že v mnoha situacích bude vztah mezi přáteli mnohem intenzivnější než například vztah mezi bratřenci (kdy tito jsou sice příbuznými, avšak netráví spolu tolik času jako přátelé apod.), a proto považuji za nevhodné takto striktně předem vyloučit možnost, aby vztah mezi přáteli mohl být subsumován pod tento pojem. Dle mého názoru by mělo vždy dojít k posouzení konkrétního případu, a proto považuji tento výklad za nevydařený. Rovněž Jelínek uvádí, že by udělování souhlasu mělo být svěřeno poškozenému pro méně závažné trestné činy bez ohledu na příbuzenský poměr, tedy ve všech případech.⁵⁰ Tím by zároveň došlo k odstranění problémů souvisejících s nezbytností zabývat se podrobně povahou vztahu mezi poškozeným a pachatelem. Nicméně závěry NS potvrdilo další usnesení NS ze dne 16. 3. 2016, sp. zn. 3 Tdo 280/2016, kde soud uvedl, že přátelství nelze považovat za vztah ekvivalentní vztahům rodinným či obdobným. V tomto rozhodnutí je také uvedeno, že za takovýto vztah lze naopak považovat vztah mezi osobami vchovanými ve společné domácnosti.

V dalším usnesení NS ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 6 Tdo 21/2011 byl stanoven pro využití institutu neudělení souhlasu s trestním stíháním u osob v poměru obdobném poměru rodinnému, které by újmu pocítovali jako újmu vlastní, požadavek na sdílení společné domácnosti a sdružování finančních prostředků ke společné úhradě potřeb či společný sexuální život v rámci společné domácnosti. Uvedený institut je tedy vykládán restriktivně a je zapotřebí soužití v oblasti duševní i hmotné. Nevztahuje se tedy na vztahy přátelské ani milenecké.

Posledním rozhodnutím, které bych k věci ráda uvedla je usnesení NS ČR ze dne 26. 11. 2014, sp. zn. 11 Tdo 1206/2014, ve kterém bylo stanoveno, že za poměr obdobný rodinnému lze považovat poměr osob dříve spolu žijících v družském vztahu a majících spolu děti. Z uvedeného tedy vyplývá, že se musí jednat o silné pouto mezi těmito

---

⁴⁹ ŠÁMAL, P., GRIVNA, T. a kol. cit. d. s. 1478.

⁵⁰ JELÍNEK, J. *Jak dál s trestním stíháním...* cit. d. s. 7.

osobami, které je vytvářeno dlouhodobě, či existují jiné důvody, které posilují vztah daných osob (například snoubenci či právě osoby mající společné děti).⁵¹

Pokud se poškozený na výzvu orgánu činného v trestním řízení ihned nevyjádří, poskytne mu tento orgán podle povahy věci k vyjádření dle § 163a odst. 2 TŘ přiměřenou lhůtu. Tato lhůta smí činit maximálně třicet dnů. Po marném uplynutí této lhůty už není možné souhlas s trestním stíháním udělit. Ani v případě zkráceného přípravného řízení však nesmí být poskytnuta lhůta nepřiměřeně krátká (například pouze několik dnů či jeden a méně).⁵²

Je-li poškozených týmž skutkem několik, postačí i souhlas jediného (§ 163 odst. 1 TŘ).

Konkludentní souhlas poškozené osoby není dostačující a nelze ho dovést z učinění oznámení o trestném činu, z nevyužití práva odepření výpovědi nebo neuplatnění svého práva k náhradě újmy.⁵³ Projev poškozeného tedy musí být jednoznačný a výslovný. Souhlas je udělován vždy pro určitý trestný čin. Pokud dojde ke změně v právní kvalifikaci na trestný čin, jež je i nadále uveden mezi trestnými činy, u kterých je třeba pro trestní stíhání mít souhlas, je třeba získat souhlas nový.⁵⁴ Pokud je skutek kvalifikován jako několik trestných činů v jednočinném souběhu, avšak souhlas je vyžadován jen k některému z nich a zároveň došlo k poškození několika osob, nelze pokračovat v trestním stíhání ohledně trestného činu, kterým byla způsobena újma jen jedné osobě a ta odmítla souhlas udělit (usnesení NS ze dne 24. 2. 2010, sp. zn. 6 Tdo 81/2010).

Poškozený může souhlas odvolat výslovným prohlášením nejpozději před tím, než se druhostupňový soud odebere k závěrečné poradě. V případě trestního příkazu je možné dle § 314g odst. 3 TŘ souhlas odvolat do okamžiku, než dojde k jeho doručení některé z osob oprávněné podat odpor. Odvoláním souhlasu se trestní příkaz ruší a následně dojde k zastavení trestního stíhání. Poté již ale není možné souhlas znovu poskytnout (§ 163 odst. 2 TŘ). Toto ustanovení má zabránit situacím, kdy po odepření souhlasu došlo ke změnám ve vztazích mezi blízkými osobami (např. k rozvodu) a následně byl souhlas poskytován.⁵⁵

---

⁵¹ MATOCHA, J. *Singles a trestní stíhání se souhlasem poškozeného*. Trestněprávní revue. 2017(9). [online]. [cit. 3.11.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembg5pxi4s7hfpngxszgayq&groupIndex=0&rowIndex=0>

⁵² RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEŽULOVÁ J. cit. d. s. 537.

⁵³ Tamtéž. s. 538.

⁵⁴ Tamtéž. s. 539.

⁵⁵ Tamtéž. s. 527.

Udělování souhlasu u vypočtených trestných činů však neplatí bezpodmínečně. Souhlas podle § 163a odst. 1 TR není vůbec třeba, pokud

- a) byla trestným činem způsobena smrt,
- b) poškozený nemůže udělit souhlas pro duševní chorobu nebo poruchu, pro kterou byl omezen ve svéprávnosti (je zde nezbytné rozhodnutí občanskoprávního soudu),
- c) poškozený je mladší patnácti let,
- d) z okolností vyplývá, že souhlas nebyl udělen nebo byl vzat zpět v tísní, která byla vyvolána výhružkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností.

U posledního případu není možné vycházet pouze z tvrzení poškozeného a orgány činné v trestním řízení musí posoudit vztah mezi poškozeným a pachatelem a také psychický stav poškozené osoby.⁵⁶ Růžička definuje i jednotlivé okolnosti tohoto bodu, za nichž byl vzat zpět a říká, že stavem tísně rozumíme stav vyvolaný nepříznivými okolnostmi, výhružkami přímé působení na vůli poškozeného slovní formou. V případě závislosti a podřízenosti dochází k omezení volnosti rozhodnutí v důsledku tohoto postavení.

U situace stanovené v písm. c) je nezbytné znát okamžik, ke kterému se věk bude posuzovat. Tím je zahájení trestního stíhání.⁵⁷ Pokud však poškozený dosáhl patnácti let během trestního řízení, je nezbytné zjistit, zda se stíháním souhlasí, tedy v případě nezletilosti konkrétně od jeho zákonného zástupce.⁵⁸ Nutno upozornit, že výklad tohoto ustanovení je velmi často rozporován.⁵⁹ Dle mého názoru by bylo vhodné, aby zákonodárce stanovil exaktně v právním předpise, k jakému okamžiku se věk bude posuzovat.

V rámci námětů *de lege ferenda* bývá doporučováno zařadit do § 163a odst. 1 TR i případ, kdy dochází k atakům na oběť opakovaně, protože takové útoky představují vyšší stupeň společenské škodlivosti a současná právní úprava přispívá ke snížení pachatelova respektu k trestnímu právu, protože mu vždy postačí přimět poškozeného k neudělení souhlasu, aby se

---

⁵⁶ RŮŽIČKA, M., PÚRY, F., ZEZULOVÁ J. cit. d. s. 548.

⁵⁷ ŠÁMAL, P., GRIVNA, T. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. Velké komentáře. [online]. [cit. 8.11.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443c14ytsnrrl4ytimk7obtdcnrtme>

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Např. JELÍNEK, J. *Jak dál s trestním stíháním...* cit. d. s. 9.

trestnímu stíhání vyhnul.⁶⁰ S tímto závěrem se plně ztotožňuji, neboť opakování ataků svědčí o tom, že pachatel se z předchozího jednání nepoučil a je nezbytné přikročit k jiným prostředkům jeho nápravy a k potrestání.

Podle usnesení NS ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. 3 Tdo 709/2010 souhlasu s trestním stíháním dále není třeba, pokud je poškozeným právnická osoba, a to ani za situace, že členem statutárního orgánu nebo společníkem je osoba fyzická, jež má k poškozenému vztah podle § 100 odst. 2 TR.

Na závěr je třeba k tomuto institutu uvést, že se jedná o institut, který je ve vztahu speciality k ustanovení § 44 odst. 1 TR, v němž je stanoveno, že práva poškozeného nemůže vykonávat osoba v trestním řízení vystupující jako spoluobviněný. To znamená, že i u spoluobviněného v daném vztahu k druhému spoluobviněnému je třeba vyžadovat souhlas s trestním stíháním (jako příklad lze uvést dva bratry, kteří se vzájemně napadnou a ublíží si na zdraví).⁶¹

3.2.3 Některá práva poškozeného jakožto svědka

V ustanovení § 43 odst. 1 TR je stanoveno další oprávnění poškozeného, a to zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání či o schválení dohody o vině a trestu.

Toto právo může být omezeno na nezbytnou dobu, jestliže je to nutné z hlediska objasnění věci. Příkladem, ve kterém k tomuto omezení v praxi dochází, je například situace, kdy je poškozený v řízení vyslýchán jako svědek a nemůže být tedy přítomen výsledku obžalovaného (§ 202 odst. 6 TR).

K problematice konkurujícího si postavení svědka a poškozeného Růžička uvádí, že pokud je poškozený zároveň svědkem, jedná se o situaci, kdy se ocitl v určitém objektivním postavení, ze kterého vyplývají povinnosti, a proto dochází za této situace k pozastavení práv poškozeného.⁶² Je tedy třeba upřednostnit povinnosti svědka.

---

⁶⁰ JELÍNEK, J. *Jak dál s trestním stíháním...* cit. d. s. 8.

⁶¹ RŮŽIČKA, M., PÚRY, F., ZEZULOVÁ J. cit. d. s. 543.

⁶² Tamtéž. s. 343.

Naproti tomu v souladu s § 200 odst. 1 TŘ účast veřejnosti může být při hlavním líčení vyloučena, jestliže by její přítomnost ohrozila bezpečnost či jiný významný zájem svědků. Dle odst. 3 téhož paragrafu se o vyloučení veřejnosti rozhoduje po slyšení stran formou usnesení, které se vyhláší veřejně.

Dále bych na tomto místě ráda zmínila další ochranu poškozených, a to před zveřejňováním informací, z nichž by mohla být zjištěna jejich totožnost. V průběhu přípravného řízení tak nesmí být podle § 8a odst. 1 TŘ ze strany orgánů činných v trestním řízení zveřejněny informace, prostřednictvím kterých by mohla být zjištěna totožnost poškozeného. Podle § 8b odst. 2, 3 TŘ nemůže nikdo v souvislosti s trestným činem spáchaným na poškozeném zveřejnit tyto informace a zveřejnit fotografie, obrazové či zvukové záznamy, ale i jiné informace o průběhu hlavního líčení nebo veřejného zasedání, které by vedly ke zjištění totožnosti poškozeného:

- a) který je mladší než osmnáct let,
- b) proti kterému byl spáchán jeden z vyjmenovaných trestných činů
  - vraždy,
  - zabití,
  - některý, kterým byla způsobena těžká újma na zdraví,
  - ohrožení pohlavní nemocí,
  - některý proti těhotenství ženy,
  - obchodování s lidmi,
  - některý proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti,
  - opuštění dítěte nebo svěřené osoby,
  - týrání svěřené osoby,
  - týrání osoby žijící ve společném obydlí,
  - únosu dítěte a osoby stížené duševní poruchou,
  - nebezpečného pronásledování.

Zveřejněním se rozumí jednání, která by zpřístupnila obsah informace většímu počtu osob, takže se nejedná o sdělení jednotlivé osobě.⁶³

---

⁶³ HERCZEG, J. *Poskytování informací o trestním řízení a ochrana soukromí poškozeného*. Trestní právo. 2009, 13(10). s. 9

Dalším institutem zajišťujícím ochranu poškozeného je institut utajení totožnosti poškozeného v postavení svědka stanovený v § 55 odst. 2 TŘ. Tento institut lze využít při splnění dvou podmínek. První z nich je, že zjištěné okolnosti musí nasvědčovat tomu, že poškozenému nebo jeho blízké osobě ve spojitosti s podáním svědectví zřejmě hrozí újma na zdraví anebo jiné závažné nebezpečí zásahu do základních práv. Druhou podmínkou je nemožnost zajištění ochrany poškozeného jiným způsobem.

V případě splnění těchto podmínek orgán činný v trestním řízení následně podnikne veškerá opatření k utajení totožnosti i podoby svědka. Osobní údaje se do protokolu nezapisují. Tyto údaje se vedou odděleně od trestního spisu a zjistit je mohou jen orgány činné v trestním řízení.

O tomto právu je poškozený jakožto svědek poučen, dále je poučen o právu podepsat v této souvislosti protokol pod fiktivním jménem. Pod tímto jménem je pak veden.

Jestliže již není důvod k utajení podoby poškozeného, zruší orgán vedoucí aktuálně trestní řízení stupeň utajení a založí údaje do trestního spisu.

Poškozený má dále dle § 209 odst. 1 TŘ právo na to být jako svědek vyslechnut v nepřítomnosti obžalovaného. Tohoto práva může soudce využít na návrh poškozeného, ale také na doporučení znalce, který v přípravném řízení provedl odborné psychologické či psychiatrické vyšetření poškozeného.⁶⁴ I sám soudce může po vlastním uvážení dospět k závěru, že hrozí, že poškozený v přítomnosti obžalovaného nebude vypovídat pravdu nebo mu z podaného svědectví hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí.⁶⁵

V § 111a TŘ je pak zakotvena možnost vyslechnout poškozeného prostřednictvím videokonferenčního zařízení. Nutností však je, aby obžalovaný, jeho obhájce, ale i soud, měli příležitost poškozeného při výslechu pozorovat (videozáznam či technické zařízení z jiné místnosti), a zároveň, aby měl obžalovaný a jeho obhájce možnost klást poškozenému

---

⁶⁴ JELÍNEK, J., GŘIVNA, T. a kol. cit. d. s. 54.

⁶⁵ Tamtéž.

otázky.⁶⁶ Není tedy myslitelné, aby byl poškozený vyslechnut, aniž by bylo obviněnému umožněno hájit svá práva. Tím by došlo k porušení základní zásady trestního řízení (práva na obhajobu).

Další prostředek ochrany poškozeného představuje možnost provedení výslechu jako svědka před zahájením trestního stíhání. Tento výslech lze podle § 158 odst. 9 a § 164 odst. 1 TŘ provést, pokud hrozí obava z ovlivnění jeho výpovědi, schopnosti zapamatovat si rozhodné skutečnosti nebo je reprodukovat, především za situace, kdy můžeme s ohledem na složitost případu důvodně předpokládat déletrvající proces vyšetřování. Následně je možné protokol o jeho výslechu přečíst v hlavním líčení i bez souhlasu státního zástupce a obžalovaného, a to za splnění podmínky, že zemřel či je nezvěstný, pro dlouhodobý pobyt v zahraničí nedosažitelný anebo onemocněl chorobou, která ho trvale nebo po dohlednou dobu znemožňuje vyslechnout před soudem. Takovou chorobou je v praxi podle Durdíka i vážné zhoršení psychického stavu deklarované znaleckým posudkem či odbornou lékařskou zprávou.⁶⁷ Tento postup vychází z ustanovení § 211 odst. 2 písm. a) TŘ.

Poslední institut, který bych ráda zmínila, představují tzv. oddělené čekárny pro poškozené, svědky a jejich doprovod. Jedná se tak opět o institut chránící jak poškozené tak svědky. Jedním z cílů této práce bylo vytvořit ucelený seznam soudů, které u nás mají zřízeny tyto čekárny.

Skutečnost, zda jsou u soudů v ČR zřízeny v současné době tzv. čekárny pro poškozené, svědky a jejich doprovod, jsem zjistila od jednotlivých soudů na základě žádosti o informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, a dospěla k nepříznivému závěru. V současné době se tato čekárna nachází pouze u VS v Praze (na základě žádosti je možno ji využít), dále u MS v Brně a u OS Brno-venkov. Je tedy třeba upozornit, že pokud uvádí Durdík⁶⁸, že je čekárna zřízena u obou VS a také u KS Brno - pobočka v Jihlavě, tato informace není již aktuální a pravdivá. Na základě provedení dotazování je tedy možné dospět k závěru, že ochrana poškozených není

---

⁶⁶ FRYŠTÁK, M. *Procesní postavení svědka (poškozeného) a jeho výslech v přípravném řízení*. Trestněprávní revue. 2014(10). [online]. [cit. 21.9.2017] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrpxi4s7geyf6427gizdk&groupIndex=4&rowIndex=0>

⁶⁷ JELÍNEK, J., GRIVNA, T. a kol. cit. d. s. 54.

⁶⁸ Tamtéž. s. 55.

na takové úrovni, která by poškozeným poskytovala náležitou ochranu, kterou bezpochyby zasluhují.

K uvedenému je však nezbytné dodat, že mnoho soudů svou negativní odpověď odůvodnilo omezenými prostory soudu. U KS v Ostravě a KS v Ústí nad Labem má v nejbližší době dojít v rámci plánované rekonstrukce k realizaci této čekárny a například OS v Berouně disponuje místností odlišnou od místnosti pro utajeného svědka, kterou lze na základě žádosti poškozeného využít. O totéž je možné požádat u OS v Liberci, OS v Semilech, OS ve Vyškově, OS v Mostě, OS v Nymburce, OS Plzeň-sever, OS v Ostravě, KS v Ostravě (i na pobočce v Olomouci), KS v Českých Budějovicích, takže nemusí dojít k nežádoucímu setkání s obžalovaným. U KS v Ústí nad Labem, pobočky v Liberci stavební řešení budovy soudu umožňuje v případě, že obviněný je ve vazbě, zajistit, aby se nesetkal s dalšími osobami čekajícími před jednacím síní, neboť je z budovy věznice přiváděn do jednacím síně zvláštním tunelem mezi budovou soudu a budovou věznice a do jednacím síně vchází vždy zvláštním vchodem mimo prostory určené veřejnosti. V případě, že ve vazbě není, soudce zpravidla zve svědky a poškozené na pozdější čas tak, aby přišli k jednacím síní v době, kdy obviněný je již uvnitř. U ObvS pro Prahu 4 je umožněno po předchozí dohodě, aby poškozený vcházel do jednacím síně z neveřejné části soudu jiným vchodem.

Durdík dále uvádí, že i u soudů, které čekárny mají, je problémem, že nedochází k dostatečnému informování o těchto čekárnách a tyto tak zůstávají nevyužity.⁶⁹ Doporučuje doplnit informaci o možnosti jejich využití do poučení v předvolání k jednání či vyvěsit ji na úřední desce soudu nebo informace poskytovat ze strany justiční stráže, neboť dle 183a odst. 4 TŘ je předseda senátu povinen zajistit bezpečí svědků a jejich blízkých.

Již v Programu pomoci obětem obsaženém v Příručce OSN na pomoc obětem trestné činnosti z roku 1999, na jehož zpracování se podíleli odborníci ze čtyřiceti zemí, je stanoveno, že minimálním standardem ochrany obětí by mělo být zřízení oddělených čekáren. Je tedy zřejmé, že již v roce 1999 se na mezinárodní úrovni hovořilo o tomto institutu a byl doporučen jako minimální standard v průvodci pro vytváření programů ochrany obětí. Je s politováním, že musíme dojít k závěru, že pouze tři soudy v České republice disponují touto možností.

---

⁶⁹ JELÍNEK, J., GŘIVNA, T. a kol. cit. d. s. 56.

3.3 Práva poškozeného s nárokem na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení

Poškozený, jakožto subjekt adhezního řízení má práva, která plynou z účelu a cílů tohoto řízení. Poškozenému, který má nárok na náhradu újmy, zároveň náleží všechna práva, která náleží poškozenému, který tento nárok nemá. Na tomto místě bych uvedla pár příkladů jednotlivých oprávnění, která náleží výhradně poškozenému v adhezním řízení a následně se níže podrobněji věnovala některým z nich, stejně tak jako v části věnované právům poškozeného bez nároku na náhradu újmy.

Jak vyplývá ze samotného účelu adhezního řízení, základním právem poškozeného je uplatnění nároku na náhradu újmy dle § 43 odst. 3 TŘ, dále právo podat návrh na zjištění svého nároku dle § 47 a násl. TŘ, právo na náhradu nákladů řízení dle § 154 TŘ, právo podat odvolání dle § 246 odst. 1 písm. d) TŘ, právo na bezplatnou právní pomoc dle § 51a odst. 1 TŘ, právo prostudovat po skončení vyšetřování spisy a učinit návrh na doplnění vyšetřování dle § 166 odst. 1 TŘ, právo udělení či neudělení souhlasu ke schválení narovnání podle § 309 TŘ a právo podat proti rozhodnutí o schválení narovnání stížnost, právo uzavřít dohodu s obviněným v rámci podmíněného zastavení trestního stíhání dle § 307 odst. 1 písm. b) TŘ, právo na doručení opisu rozsudku dle § 130 odst. 1 TŘ a dle § 314f odst. 2 TŘ na doručení trestního příkazu.

3.3.1 Právo na uplatnění nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení

Stěžejním právem, jak už plyne ze samotného názvu podkapitoly, je právo uplatnit proti obviněnému nárok na náhradu újmy, nemajetkové újmy a také nárok na vydání bezdůvodného obohacení, a to v rámci trestního řízení. Od tohoto práva se pak odvíjejí mnohá další práva a povinnosti.

Toto právo je uplatňováno v rámci tzv. adhezního řízení, které je součástí trestního řízení. Není odděleno od trestního řízení časově, formálně, ani jiným procesním způsobem.⁷⁰

---

⁷⁰ SLUNSKÝ, P. *Vazba adhezního řízení na občanské právo a civilní proces*. Bulletin advokacie. 2001(3). [online]. [cit. 1.11.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembqgfpweyk7gnpxgxxxi&groupIndex=0&rowIndex=0>

V tomto řízení rozhoduje soud na základě hmotněprávních předpisů, avšak jiných než trestních zákonů, a to ve formě trestního řízení podle ustanovení TŘ.

Adhezní řízení může být zahájeno pouze tehdy, pokud poškozený dodrží zákonem stanovené podmínky a postup k uplatnění tohoto nároku. Je nezbytné, aby došlo ze strany poškozeného k uplatnění nároku na náhradu újmy včas a řádně. Ustanovení § 43 odst. 3 TŘ totiž stanoví nejzazší okamžik k uplatnění nároku, kterým je moment před zahájením dokazování u hlavního líčení (podmínka včasného uplatnění nároku). Požadavek včasného uplatnění nároku lze odůvodnit především tím, že soud musí být před zahájením dokazování srozuměn s tím, v jakém rozsahu bude dokazování třeba provádět.

Jestliže dochází ke sjednávání dohody o vině a trestu, je nutné návrh učinit nejpozději v průběhu prvního jednání o takové dohodě. Za situace, kdy je vydáván trestní příkaz je třeba uplatnit nárok nejpozději ještě před jeho vydáním, což skýtá v praxi nemalé problémy, protože poškozený nebývá o záměru vydat trestní příkaz předem informován.

Poškozený je dále povinen uplatnit svůj nárok výslovně. Nepostačí tedy, pokud soudu například vyčíslí výši újmy, jelikož je nezbytné, aby výslovně uvedl, že požaduje po soudu, aby rozhodl o jeho nároku.⁷¹ Látal dále uvádí, že pouhé konstatování poškozené osoby, že se připojuje k trestnímu řízení s nárokem na náhradu újmy, také nelze považovat za řádné uplatnění nároku.⁷²

Z návrhu musí být rovněž zřejmé, z jakých důvodů a v jaké výši se nárok uplatňuje (podmínka řádného uplatnění nároku). V Šámalově komentáři je uvedeno, že jako označení důvodu v praxi stačí konstatování, že skutkem, který je uveden v obžalobě, mu byla způsobena újma v určité výši.⁷³

Co se týče specifikace výše újmy, uvádí k tomu Šámal následující: “ *Nestačilo by [...], pokud by poškozený uvedl, že '... žádá bolestné ve výši, jak bude určena jeho ošetřujícím lékařem...'*, ‘... žádá náhradu škody, ale výši dosud nezná...’, ‘... požaduje způsobenou nemajetkovou újmu

---

⁷¹ LÁTAL, J. *Náležitosti řádného uplatnění nároku na náhradu škody poškozeným v adhezním řízení*. Právní rozhledy. 1994, 2(10). [online]. [cit. 29.9.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptcojzgrpxa4s7geyf6427gm2dk&groupIndex=4&rowIndex=0>

⁷² Tamtéž.

⁷³ ŠÁMAL, P., GRIVNA, T. a kol. cit. d. s. 520.

nebo získané bezdůvodné obohacení ve výši a rozsahu, jak budou soudem zjištěna...', apod."⁷⁴ Je nezbytné ji doložit příslušnými doklady, tedy u nové věci např. kopií účtenky, pokladním dokladem nebo odborným vyjádřením u bolestného nebo znaleckým posudkem u nemajetkové újmy.⁷⁵

Výši újmy poškozený vymezí přesnou částkou, případně minimální částkou (v situaci, kdy nezná přesnou výši).⁷⁶ Výše této částky může být měněna do doby, než se soud odebere k závěrečné poradě v hlavním líčení nebo veřejném zasedání o odvolání.⁷⁷

Poškozený je dále povinen v návrhu označit konkrétního obviněného, vůči němuž nárok uplatňuje. Je možné konkrétní osobu specifikovat i popisem, a to například za situace, kdy dosud nebyla dopadena a není známo její jméno.⁷⁸

Podle rozsudku VS v Praze ze dne 27. 8. 1993, sp. zn. 7 To 116/93 nelze uložit povinnost k náhradě obžalovanému, vůči němuž nebyl uplatněn nárok, a to ani v případě, že újmu způsobil jako spolupachatel.

Ustanovení § 44 odst. 3 TŘ stanoví, že návrh podle § 43 odst. 3 nelze podat, bylo-li o nároku již rozhodnuto v občanskoprávním nebo v jiném příslušném řízení. Postačí, že o něm bylo rozhodnuto, avšak toto rozhodnutí nemusí být ještě pravomocné. Z uvedeného ustanovení vyplývá, že na rozdíl od řízení občanskoprávního (§ 83 odst. 1 OSŘ), není překážkou, pokud bylo občanskoprávní řízení pouze zahájeno.

Další situací, ve které nemá poškozený s nárokem na náhradu újmy právo uplatnit svou pohledávku v trestním řízení, je případ, kdy došlo k zahájení insolvenčního řízení. V takových situacích by měl být poškozený ze strany orgánů činných v trestním řízení odkázán se svým nárokem na insolvenční řízení a informován o tom, že vydání rozhodnutí v adhezním řízení brání zákonná překážka.⁷⁹ Uvedené vyplývá z ustanovení § 109 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších

⁷⁴ ŠÁMAL, P., GŘIVNA, T. a kol. cit. d. s. 520.

⁷⁵ Tamtéž. s. 520-521.

⁷⁶ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., FRYŠTÁK, M., KALVODOVÁ, V. cit. d. s. 768.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ RŮŽIČKA, M., PÚRY, F., ZEZULOVÁ J. cit. d. s. 325.

⁷⁹ ZŮBEK, J. *Nárok poškozeného z pohledu trestního, civilního a insolvenčního řízení*. Právní rozhledy. 2014(4). [online]. [cit. 25.9.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpxa4s7grpxgxzrgiyq&groupIndex=2&rowIndex=0>

předpisů, který říká, že po zahájení insolvenčního řízení nemohou být uplatněny žalobou pohledávky týkající se majetkové podstaty, pokud mohou být uplatněny přihláškou.

S právem poškozeného na náhradu újmy souvisí ochrana poškozeného vyplývající z § 38 odst. 3 TZ, kde je uvedeno, že při ukládání trestních sankcí soud bere v potaz i právem chráněné zájmy poškozeného. Z uvedeného vyplývá, že soud se musí zabývat tím, zda je pachatel schopen nahradit újmu poškozenému a trest volit i s ohledem na to, aby mohla být tato újma poškozenému co nejdříve nahrazena.⁸⁰ Z uvedeného ustanovení vyplývá i povinnost soudu brát zřetel na to, aby při ukládání trestu postihujícího majetek nebylo uložením tohoto trestu zmařeno nahrazení újmy poškozenému.⁸¹ Tato ochrana je speciálně v případě peněžitého trestu stanovena v § 343 odst. 3 TŘ, kde je upřednostněna po dobu tří měsíců od nabytí právní moci rozsudku ochrana poškozeného a ten může v této lhůtě přikročit k vymáhání svého nároku. Až po uplynutí této lhůty může dojít k vymáhání peněžitého trestu.

3.3.2 Právo podat návrh na zajištění nároku poškozeného

Dalším neméně významným právem poškozeného je oprávnění navrhnout soudu zajištění nároku na náhradu újmy na majetku obviněného. Toto oprávnění je zakotveno v § 47 odst. 1 TŘ. Následující odstavce pak blíže rozvádějí podmínky pro uplatnění tohoto práva. Vzhledem k tomu, že v daném ustanovení se hovoří o obviněném, lze dovodit, že toto právo může poškozená osoba uplatnit teprve po zahájení stíhání v trestním řízení (§ 32 TŘ). Je nezbytné, aby bylo usnesení o zahájení trestního stíhání doručeno osobě, proti níž se vede trestní řízení.⁸²

Poškozený musí být o zajištění svého nároku vyrozuměn (§ 47 odst. 7 TŘ) a je oprávněn podat proti rozhodnutí o zrušení nebo omezení zajištění či vynětí věci ze zajištění stížnost (§ 49 TŘ). V přípravném řízení zajišťuje majetek obviněného státní zástupce na návrh poškozeného nebo i bez návrhu, pokud je to třeba za účelem ochrany zájmů poškozené osoby (§ 47 odst. 2 TŘ). Po podání obžaloby pak náleží toto oprávnění soudu. Soud tak může učinit na základě návrhu poškozeného nebo státního zástupce. Nejzazší okamžik, kdy tak může soud

---

⁸⁰ BERKOVÁ, I. *Uspokojení nároku poškozeného v trestním řízení, a to zejména ve vztahu k zajištěnému a odčerpávanému majetku*. Trestněprávní revue. 2017(6). [online]. [cit. 25.9.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembg5pxi4s7gzpxgxzrgm4q&groupIndex=0&rowIndex=0>

⁸¹ Tamtéž.

⁸² RŮŽIČKA, M., PÚRY, F., ZEŽULOVÁ J. cit. d. s. 255.

učinit je nabytí právní moci rozsudku, a to s ohledem na ustanovení § 48 odst. 1 TŘ, kde je stanoveno, že tento okamžik je i důvodem vedoucím k zrušení zajištění.⁸³ Jako důvod pro stanovení této časové hranice lze zmínit znemožnění nepravomocně odsouzenému ukrytí majetku, navíc v TŘ je stanoveno, že k zajištění je po podání obžaloby oprávněn soud, tedy i odvolací soud.⁸⁴

Nárok lze dle usnesení NS ČSR z 3. 12. 1976, sp. zn. 4 To 38/76 zajistit i na majetku ve spoluvlastnictví obviněného nebo patřícím do společného jmění manželů, pokud došlo ke spáchání trestného činu během trvání manželství⁸⁵.

Dle § 48 odst. 1 TŘ soud a v přípravném řízení státní zástupce zajištění zruší, pokud pomine důvod jeho nařízení, dále v případě pravomocného zastavení či skončení zprošťujícím rozsudkem. Posledním důvodem zrušení zajištění je situace, kdy došlo k uplynutí čtyř měsíců od data, kdy se stal pravomocným rozsudek, v němž byl obviněný uznán vinným (i v situaci, kdy byl poškozený odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních)⁸⁶ či ode dne právní moci usnesení o postoupení věci jinému orgánu. Uvedená čtyřměsíční lhůta má sloužit v případě odkázání na civilní řízení k podání žaloby s návrhem na vydání předběžného opatření o zajištění majetku dle § 74 a násl. OSŘ s odůvodněním obav z možného ohrožení výkonu rozhodnutí.⁸⁷ Jestliže byl nárok přiznán v adhezním řízení, poškozený je přesto povinen uplatnit svůj nárok návrhem na výkon rozhodnutí v civilním řízení.⁸⁸

Pokud zajištěné věci (nástroje a výnosy z trestné činnosti dle § 79a až 79g TŘ) jednoznačně náleží poškozenému, je možné vydat mu je dle § 80 odst. 1 TŘ. Pokud však zajištění dopadá na majetek jiné osoby, není možné ho zajistit dle § 47 TŘ. Pokud tedy nevysloví soud zabránění nebo propadnutí za účelem uspokojení nároku poškozené osoby, nebude poškozený chráněn čtyřměsíční lhůtou a je možné, že dříve zajištěné věci budou zcizeny.⁸⁹

Podle § 47a odst. 1 TŘ dojde k zrušení zajištění či k upuštění od něj, jestliže dojde ke složení peněžité jistoty v pravděpodobné výši odpovídající nároku poškozeného (ze strany

---

⁸³ ZÚBEK, J. cit. d. [online]. [cit. 25.9.2017].

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Stanovisko trestního kolegia NS ČSR z 27. 4. 1977, č. Tpj 98/76

⁸⁶ BERKOVÁ, I. cit. d. [online]. [cit. 25.9.2017].

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Tamtéž.

obviněného či jiné osoby seznámené s podstatou obvinění a s okolnostmi vedoucími k zajištění, zároveň za splnění podmínky souhlasu obviněného). Dle odst. 3 téhož ustanovení trvá zpravidla peněžitá jistota až do právní moci odsuzujícího rozsudku a pokud jím byl poškozenému přiznán nárok na náhradu škody či nemajetkové újmy, uhradí ji soud z peněžité jistoty pod podmínkou, že došlo k úhradě peněžitého trestu a nákladů trestního řízení obviněným (§ 73a odst. 7 TŘ).

Jakmile je možné takto záruku využít, je o tom poškozený vyrozuměn ze strany soudu. Následně musí poškozený podat žádost o využití záruky k vyrovnání své pohledávky, a to do tří měsíců od vyrozumění (§ 73a odst. 8 TŘ). Nutno v souvislost s tímto ustanovením a jeho odst. 7 upozornit na to, že z doslovného jazykového výkladu vyplývá, že se uvedené ustanovení týká pouze náhrady škody a nemajetkové újmy. Dle mého názoru se jedná o opomenutí zákonodárce, neboť takovéto znění je nelogické. Není důvod mezi uvedenými nároky činit rozdíly. Domnívám se tedy, že by se uvedené ustanovení mělo vztahovat na bezdůvodné obohacení.

3.3.3 Právo podávat opravné prostředky

Dalšími prostředky umožňujícími poškozenému řádně hájit svá práva před soudem jsou opravné prostředky. Poškozený je oprávněn podat odvolání podle § 246 odst. 1 písm. d), odst. 2 TŘ pouze, pokud byl účastníkem adhezního řízení, a to pouze pro nesprávnost výroku, jež byl výsledkem adhezního řízení a také proto, že takový výrok nebyl učiněn. Posledním důvodem pro podání odvolání může být porušení ustanovení o řízení přecházejícím rozsudku, jestliže toto porušení mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo že chybí. Poškozený tedy není oprávněn podat odvolání do výroku o vině a trestu. K této otázce se vyjadřuje i ÚS v usnesení sp. zn. I. ÚS 1745/15 ze dne 15. 3. 2016, ve kterém potvrzuje, že výrok podle § 229 odst. 3 TŘ nemůže poškozený účinně napadnout odvoláním, protože případným odvoláním by se vlastně domáhal jiného výroku o vině, a tedy odsuzujícího rozsudku.

Soud může podle § 265 TŘ v rozhodnutí o odvolání pouze vyhovět a rozhodnout o nároku nebo zrušit a odkázat poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních. Soud tedy nemá možnost zrušit rozsudek a zároveň věc vrátit prvostupňovému soudu k rozhodnutí.

Spornou otázkou představuje v praxi skutečnost, kdy poškozený nebyl dle § 206 odst. 3 nebo 4 TŘ připuštěn k hlavnímu líčení, avšak uplatnil řádně a včas svůj nárok. Otázkou je, zda může takový poškozený podat odvolání či ne. Zastánci prvního názoru tvrdí, že lze namítat porušení zákona v řízení, které předcházelo rozsudku, a proto výrok o náhradě újmy v rozsudku chybí. Tento přístup umožňuje poškozenému bránit se proti nesprávné aplikaci § 206 odst. 3 nebo 4 TŘ, neboť proti usnesení dle tohoto ustanovení není přípustná stížnost.⁹⁰ Zastánci druhého názoru pak uvádí, že takový poškozený nemá žádná práva náležející poškozenému a nemůže tím pádem podat ani odvolání.⁹¹

NS poukázal v usnesení ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. 5 Tdo 797/2014 na to, že poškozená osoba nemůže podat odvolání proti výroku, jímž došlo k uložení povinnosti nahradit ve zkušební době dle svých sil škodu způsobenou trestným činem. Jedná se totiž o součást výroku o trestu. Je tedy třeba rozlišovat nárok na náhradu újmy od výroku, kterým soud ukládá odsouzenému tuto povinnost či od výroku, kdy je dle § 18 odst. 1 písm. e) ZSVM uložena mladistvému výchovná povinnost nahradit dle svých sil škodu či jinak přispět k odstranění následku provinění.⁹² Těmito výroky nedochází k odložení vykonatelnosti výroku o náhradě újmy a jejich účelem je zesílení výchovného působení sankcí uložených pachateli a také pod určitou hrozbou (např. v případě podmíněného upuštění od potrestání) přimět obviněného k dobrovolnému nahrazení újmy, vlastní iniciativě a k respektu k zájmům trestným činem zasaženým.⁹³ Jedná se tak o účel zcela odlišný než u výroku o náhradě újmy, jež bývá v rozsudku uložen bez ohledu na stanovisko obviněného.

Výrokem o náhradě újmy není ani výrok učiněný v souladu s § 307 odst. 4 TŘ, kdy se obviněnému ukládá nahradit poškozenému škodu či vrátit bezdůvodné obohacení během zkušební doby při podmíněném zastavení trestního stíhání.⁹⁴ V těchto případech tedy poškozený opět není oprávněn podat odvolání.

Poškozený není podle § 314g odst. 1 TŘ oprávněn podat odpor ani mimořádné opravné prostředky, tedy návrh na obnovu řízení dle § 280 odst. 2 TŘ a dle § 265d odst. 1 TŘ dovolání. Má nicméně podle § 286 odst. 3 TŘ právo podat stížnost proti usnesení o povolení

---

⁹⁰ RŮŽIČKA, M., PÚRY, F., ZEZULOVÁ J. cit. d. s. 468.

⁹¹ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J., FRYŠTÁK, M., KALVODOVÁ, V. cit. d. s. 776.

⁹² RŮŽIČKA, M., PÚRY, F., ZEZULOVÁ J. cit. d. s. 477.

⁹³ Tamtéž. s. 482.

⁹⁴ Tamtéž.

obnovy řízení, avšak pouze ve výroku o přiznaném nároku na náhradu újmy.⁹⁵ Nutno dodat, že tento závěr je nezřídka rozporován, a to s odůvodněním, že i zrušením výroku o vině dojde k dotčení poškozeného.⁹⁶ Výrok o náhradě újmy má totiž svůj podklad ve výroku o vině.

Poškozený je rovněž oprávněn podat podnět k podání stížnosti pro porušení zákona dle § 266 a následujících TŘ, kterou je oprávněn podat ministr spravedlnosti. Nicméně v případě, že došlo k porušení zákona ve prospěch obviněného, dojde ze strany NS pouze ke konstatování, že došlo k porušení zákona. Jedná se o tzv. akademický výrok.

3.3.4 Práva vyplývající ze zákona č. 59/2017 Sb.

Posledním právem, kterému bych se chtěla ve vztahu k nároku na náhradu újmy věnovat je právo, které bude poškozeným náležet dle zákona č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů. Od 1. 1. 2018 má tento zákon nabýt účinnosti a dojde jím k usnadnění uspokojení majetkových nároků poškozených, neboť bude možné uspokojit nárok z odčerpaného majetku v trestním řízení. Jedná se tak o úpravu, která výrazně přispívá k ochraně poškozeného, neboť jak bude rozepsáno níže, skutečnost, že se peněžní prostředky poškozenému skutečně vrátí včas, že mu bude nahrazena způsobená újma, může zamezit například tomu, že se poškozený dostane v důsledku chybějících finančních prostředků až do úpadku. Tento zákon se bude dle § 2 odst. 2 vztahovat i na nároky vyplývající z trestného činu zanedbání povinné výživy.

Podmínkou uplatnění tohoto práva samozřejmě bude, že půjde o peněžní prostředky získané jako majetková trestní sankce za trestný čin, jehož následky jsou odškodňovány. Majetkovou trestní sankcí se dle § 3 odst. 1 tohoto zákona rozumí trest propadnutí majetku, peněžité trest či peněžité opatření, trest či trestní opatření propadnutí věci nebo náhradní hodnoty, ochranné opatření zabránění části majetku, zabránění věci či náhradní hodnoty. Další podmínkou je, že musí být uložena majetková sankce vykonána.

O nároku poškozeného bude dle § 8 odst. 1 tohoto zákona rozhodovat Ministerstvo spravedlnosti a odčerpané peněžní prostředky budou dle § 3 odst. 1 zákona vedeny na zvláštním účtu. Žadatelem o uspokojení bude moci být poškozený, kterému byl nárok

---

⁹⁵ Stanovisko trestního kolegia NS ze dne 22. 1. 1991, č. j. Tpj 89/90.

⁹⁶ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., FRYŠTÁK, M., KALVODOVÁ, V. cit. d. s. 239.

přiznán v trestním i civilním řízení (§ 2 odst. 3 písm. a), c) zákona) a který do šedesáti dnů od právní moci rozsudku podal žádost. Pokud by žádost ve stanovené lhůtě nepodal, znamenalo by to zánik nároku na uspokojení z tohoto zvláštního účtu. V žádosti je nezbytné zejména doložit výši nároku a způsob, jakým má být částka vyplacena (§ 8 odst. 2 zákona). Oprávněná osoba je povinna doložit kopii pravomocného rozhodnutí, jímž byl přiznán majetkový nárok. Není-li z něj evidentní souvislost mezi nárokem a trestným činem, je nezbytné přiložit také další listiny dokládající tuto souvislost (§ 8 odst. 3 zákona).

V případě odkázání na řízení ve věcech občanskoprávních je nezbytné, aby poškozený ve lhůtě šedesáti dnů od právní moci rozsudku, kterým byl odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních, uplatnil svůj nárok v civilním řízení (§ 2 odst. 3 písm. b) zákona). Dále je dle § 8 odst. 4 zákona povinen do pěti pracovních dnů po uplynutí této lhůty doložit, že podal návrh na zahájení řízení ve věcech občanskoprávních a přiložit kopii pravomocného rozhodnutí trestního soudu, jímž došlo k odkázání s nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních. Následně po přiznání nároku ve věcech občanskoprávních má povinnost do šedesáti dnů od právní moci rozsudku civilního soudu podat žádost a k žádosti připojit rovněž kopii tohoto pravomocného rozhodnutí. Pokud nastanou skutečnosti, kvůli nimž poškozený žádost podat nemůže nebo ji již podat nechce, je povinen o tom ministerstvo neprodleně informovat.

Poškozený je samozřejmě povinen ihned vyrozumět ministerstvo o skutečnostech majících vliv na posouzení jeho nároku, především o celém či částečném uspokojení jiným způsobem, a o rozsahu tohoto uspokojení (§ 8 odst. 5 zákona).

Ministerstvu je uloženo vydat rozhodnutí do devadesáti dnů od uplynutí šedesátidenní lhůty pro podání žádosti (§ 9 odst. 3 zákona). V případě osoby, která byla odkázána se svým nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních, platí opět speciální úprava. Lhůta se počítá ode dne, kdy byla podána žádost (případně ode dne, kdy bylo vyrozuměno ministerstvo, že žádost podána nebude či ode dne, kdy ministerstvo zjistilo, že oprávněné osobě uplynula lhůta pro podání žádosti). Pokud do této doby nebyly na zvláštní účet doposud připsány peněžní prostředky (tedy sankce nebyla ještě vykonána), běží tato lhůta od doby, kdy peněžní prostředky byly připsány na tento účet. V případě, že by byly prostředky zasílány postupně, tedy po částech, dojde k rozhodnutí o uspokojení nároku z peněžních prostředků, které se v době rozhodování nachází na zvláštním účtu také ve lhůtě devadesáti dnů (§ 9 odst. 4

zákona). O uspokojení z dalších peněžních prostředků vydá rozhodnutí opět do devadesáti dnů ode dne, kdy byly připsány na zvláštním účtu.

Jestliže by peněžní prostředky k plnému uspokojení všech uplatněných nároků nebyly dostatečné, byly by tyto nároky dle § 10 odst. 3 uspokojeny poměrně. Převedením peněžních prostředků poškozenému přejde dle § 11 odst. 1 majetkový nárok vůči pachateli na stát.

Podle § 7 odst. 1 písm. b) tohoto zákona se po uhrazení nároků oprávněných ze zbylých prostředků poskytnou 2 % Probační a mediační službě pro účely poskytování pomoci obětem trestné činnosti. Zbytek finančních prostředků připadne do státního rozpočtu.

3.4 Specifická práva poškozeného vyplývající ze ZSVM

Specifickou kategorií práv poškozeného jsou práva stanovená v ZSVM. Jedná se o speciální úpravu ve vztahu k TŘ pro případ, kdy obviněným z trestného činu je mladistvý nebo v případě, kdy došlo ke spáchání činu jinak trestného ze strany dítěte mladšího patnácti let. K těmto pachatelům je třeba přistupovat odlišně. Především je kladen důraz na to, že u mladistvého je ještě možné jeho budoucí vývoj ovlivnit a v rámci ZSVM nalezneme ustanovení, která mají přispět k prevenci před pácháním trestné činnosti dětmi a k jejich ochraně před škodlivými vlivy (§ 1 odst. 2 a § 3 odst. 1 ZSVM). Na situace neupravené ZSVM se použijí v souladu s ustanovením § 1 odst. 3 ZSVM ustanovení obecných právních předpisů. Pokud tedy není stanovena speciální úprava v tomto zákoně, použije se TŘ.

Mladistvým se rozumí podle § 2 odst. 1 písm. c) ZSVM osoba, která nepřekročila v době spáchání provinění osmnáctý rok věku, avšak dovršila rok patnáctý (den po patnáctých narozeninách). Dítětem mladším patnácti let se podle tohoto zákona rozumí ten, kdo nedovršil patnáctý rok věku. Toto dítě může spáchat pouze čin jinak trestný. Podle § 6 odst. 1 ZSVM se trestný čin, kterého se dopustil mladistvý, nazývá provinění.

V souladu se zněním § 64 odst. 4 ZSVM dbá předseda senátu během hlavního líčení a veřejného zasedání na ochranu zájmů obviněného, ale i poškozené osoby.

V § 3 odst. 7 tohoto zákona je stanovena jedna ze základních zásad tohoto zákona. Ta spočívá v tom, že řízení musí směřovat k tomu, aby se poškozenému dostalo náhrady škody, která

byla způsobena protiprávním činem, nebo aby dosáhl jiného přiměřeného zadostiučinění. Tato povinnost je stanovena mezi úvodními ustanoveními ZSVM, z čehož lze usuzovat, že se jedná o významné a závazné výkladové pravidlo k tomuto zákonu.

Šámalův komentář k uvedenému ustanovení uvádí, že zde, na rozdíl od TŘ (§ 43 odst. 3 TŘ totiž říká, že poškozený je oprávněn se domáhat nároku pouze v penězích) přichází v úvahu i jiné zadostiučinění než reutární, například omluva, restitutio in integrum či pomocné práce, a to především za situace, kdy mladistvý nebude disponovat dostatečnými finančními prostředky k náhradě újmy.⁹⁷ Přiměřenost zadostiučinění bude soud v takovýchto případech posuzovat s ohledem na nebezpečí ohrožení vývoje mladistvého v důsledku uložené povinnosti k náhradě újmy a také s ohledem na sebereflexi mladistvého.⁹⁸

V § 45 odst. 1 ZSVM je stanovena pro orgány činné v trestním řízení povinnost brát zřetel na oprávněné zájmy osoby poškozené a také povinnost ekvivalentní povinnosti poučovací v TŘ. Toto právo náleží všem poškozeným bez ohledu na účast v adhezním řízení, stejně jako v řízení nekonaném dle ZSVM. Podle tohoto ustanovení je předseda senátu či v přípravném řízení státní zástupce rovněž povinen se zabývat vhodností nebo účelností alternativních řízení, jejichž cílem je mj. také náhrada újmy. Těmito alternativními řízeními se pro účely ZSVM rozumí podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání a odstoupení od trestního stíhání.⁹⁹ V těchto řízeních je většinou nezbytné splnit podmínku odčinění újmy poškozenému nebo alespoň podniknout nezbytné kroky k jejímu odčinění (dle § 307 odst. 1 písm. b), c), § 309 odst. 1 písm. b), c) TŘ a § 70 odst. 3 ZSVM).

Soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce může mladistvému uložit výchovnou povinnost, v níž stanoví, aby usiloval o vyrovnání s poškozeným. Dle § 45 odst. 2 ZSVM poškozený, jehož adresa pobytu, sídla nebo místa podnikání je známa, musí být příslušným orgánem činným v trestním řízení informován, pokud mladistvý učiní prohlášení, že je připraven škodu vzniklou činem nahradit, jinak odčinit nebo přispět k narovnání škodlivých následků činu. Totéž platí i za situace, kdy se mladistvý ujme povinnosti, jež se dotýká přímo zájmů poškozeného.

---

⁹⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2011. [cit. 24.10.2017] [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgfpwk232geytslttmjptembqgnptemjyl5ygmmy>

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ ŠÁMAL, P. a kol. cit. d. [cit. 24.10.2017] [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgfpwk232geytslttmjptembqgnptemjyl5ygmnbv>

V § 62 odst. 3 ZSVM je dále zakotveno právo poškozeného podat stížnost proti rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání, které může vydat soud pro mládež po předběžném projednání obžaloby za situace, kdy bylo spácháno provinění, za které TZ stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta. Toto rozhodnutí lze vydat z důvodu chybějícího veřejného zájmu na dalším stíhání mladistvého a se zohledněním povahy a závažnosti provinění a osoby mladistvého, pokud je trestní stíhání neúčelné a zároveň potrestání není nezbytné k odvrácení mladistvého od recidivy. Odstoupit od trestního stíhání lze zejména v případě, jestliže mladistvý již úspěšně vykonal vhodný probační program, byla minimálně zčásti nahrazena škoda způsobená proviněním anebo bylo při nejmenším částečně navráceno bezdůvodné obohacení získané proviněním a poškozený s tímto souhlasil. Z uvedeného musí být zřejmá připravenost mladistvého újmu odčinit (§ 68 ZSVM), neboť v případě odstoupení od trestního stíhání se jedná o řešení případu konečné.¹⁰⁰ Zdroj peněžních prostředků není zkoumán, avšak ona připravenost mladistvého musí být doložena a rovněž je nezbytné, aby byl zřejmý zvrat v životních postojích mladistvého pachatele.¹⁰¹ Připraveností, o které zde hovořím, se rozumí fakt, že poškozený v budoucnu chce a zamýšlí nahradit újmu a tento jeho cíl je také dosažitelný a mladistvý takto přistupuje ve vztahu ke všem poškozeným bez činění jakýchkoli rozdílů.¹⁰²

K souhlasu, jež je v tomto ustanovení vyžadován, je v Šámalově komentáři uvedeno, že není požadován vždy a jedná se spíše o indikátor splnění požadavků ze strany mladistvého.¹⁰³ Podmínka udělení souhlasu nebude vyžadována například v situaci, kdy poškozený pouze nesouhlasí s rozsahem a formou odčinění újmy, s řešením formou odklonů a mladistvý přitom splnil požadované podmínky pro odstoupení od trestního stíhání.¹⁰⁴

Naproti tomu, pokud je k odstoupení od trestního stíhání přikročeno v přípravném řízení ze strany státního zástupce, je poškozenému přiznáno pouze právo být o takovém kroku

---

¹⁰⁰ ŠÁMAL, P. a kol. cit. d. [cit. 24.10.2017] [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgfpwk232geytslttmjptembqgnptemjyl5ygmnzq>

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ Tamtéž.

vyrozuměn, avšak nikoliv právo podat stížnost, jako je tomu v řízení před soudem pro mládež (§ 70 odst. 4 ZSVM).¹⁰⁵

3.5 Specifické postavení nezletilého poškozeného

V této části práce bude pojednáno o právech poškozeného, a to na základě specifického hlediska členění těchto práv. Jedná se o hledisko zletilosti. Ráda bych se zabývala tím, jaká oprávnění náleží nezletilým poškozeným. Těmto poškozeným jsou věnována některá speciální ustanovení TŘ, neboť jsou s ohledem na jejich nízký věk a nižší rozumovou a emocionální vyspělost zranitelnější. Pojednáno bude tedy především o oprávněních, která se nedotýkají zletilých poškozených. Nezletilí mají kromě zde shrnutých práv samozřejmě také veškerá práva náležející zletilému poškozenému.

Za nezletilou osobu podle § 45 odst. 1 TŘ vykonává práva poškozeného v trestním řízení zákonný zástupce. Zákonný zástupce je oprávněn zvolit nezletilému poškozenému zmocněnce. Jakmile však nabude nezletilá osoba svéprávnosti, oprávnění zákonného zástupce zastupovat poškozeného zaniká.

V případech, v nichž zákonný zástupce poškozeného nemůže vykonávat práva náležející poškozenému a zároveň hrozí nebezpečí z prodlení, předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce ustanoví k výkonu práv poškozenému opatrovníka. Proti rozhodnutí o ustanovení opatrovníka je dle § 45 odst. 2 TŘ přípustná stížnost.

Poškozený mladší než osmnáct let má podle § 51a odst. 2 TŘ nárok na poskytnutí právní pomoci zmocněnce bezplatně, aniž by musel osvědčit, že nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady vzniklé s přibráním zmocněnce. Také u něj není zkoumáno, zda jeho zastoupení není nadbytečné a rovněž není brán zřetel na to, zda uplatnil nárok na náhradu nemajetkové újmy či nikoli. To neplatí v případě trestného činu zanedbání povinné výživy.

Toto oprávnění náleží i v případě, že poškozený nabyt zletilosti před dovršením osmnácti let podle § 30 odst. 2 NOZ, a to přiznáním svéprávnosti nebo uzavřením manželství.¹⁰⁶

---

¹⁰⁵ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. *Trestní právo procesní*. 6., aktualizované vydání. V Praze: Wolters Kluwer, 2015. s. 233.

¹⁰⁶ ŠÁMAL, P., GRIVNA, T. a kol. cit. d. s. 595.

V případě, že si poškozený sám zmocněnce nezvolí, ustanoví předseda senátu a v přípravném řízení soudce jako zmocněnce advokáta zapsaného v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů pro právní pomoc podle ZOTČ.

Návrh na rozhodnutí o nároku na bezplatnou právní pomoc podává poškozený v přípravném řízení dle § 51a odst. 3 TŘ prostřednictvím státního zástupce, který k němu přiloží své vyjádření. V řízení před soudem se návrh podává příslušnému soudu projednávajícímu danou věc.

Další ochrana poškozeného nezletilého spočívá v garanci, že nedojde v souvislosti s trestným činem spáchaným na poškozeném jakýmkoli způsobem ke zveřejnění informací umožňujících zjištění totožnosti poškozeného, který je osobou mladší osmnácti let (§ 8b odst. 2 TŘ). Jelikož nevyplývá z daného ustanovení jinak, vztahuje se tento zákaz na celé trestní řízení. V odst. 3 téhož ustanovení je stanoven zákaz zveřejnit obrazové snímky, obrazové a zvukové záznamy nebo jiné informace o průběhu řízení před soudem, díky nimž by mohlo dojít ke zjištění totožnosti nezletilého.

Podle odst. 4 daného ustanovení také není možné ve veřejných sdělovacích prostředcích zveřejnit pravomocný rozsudek, ve kterém by bylo jméno, příjmení a bydliště poškozené osoby. Takovýto rozsudek je možné zveřejnit pouze v anonymizované verzi.¹⁰⁷ Předsedovi senátu je nadto svěřeno oprávnění vydat rozhodnutí obsahující další limity zveřejnění rozsudku s cílem chránit osobu poškozenou. Přihlédne při tom k jeho osobě a také zohlední povahu a charakter spáchaného trestného činu. Dalšími limity lze rozumět například zákaz uveřejnit i přezdívku osoby poškozené, jména blízkých osob a příbuzných apod.¹⁰⁸ Nezbytné je upozornit, že dle komentáře¹⁰⁹ k TŘ se toto ustanovení vztahuje na veškerá rozhodnutí, tedy jak procesní tak meritorní povahy, a to přesto, že se zde hovoří výslovně pouze o rozsudku.

Výjimku z vyjmenovaných zákazů představuje ustanovení § 8d odst. 1 TŘ. To stanoví, že tyto informace lze v nezbytném rozsahu zveřejnit pro účely pátrání po osobách, pro dosažení účelu

---

¹⁰⁷ ŠÁMAL, P., GŘIVNA, T. a kol. cit. d. [online]. [cit. 18.11.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443c14ytsnr14yitimk7obtdqyq&toId=nnptembrgnpwk5tlge3a>

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ Tamtéž.

trestního řízení, nebo umožňuje-li to TŘ. Uvedené informace lze také zveřejnit, odůvodňuje-li to veřejný zájem, pokud převažuje nad právem na ochranu soukromí dotčené osoby. Zároveň je však třeba zvláště dbát na ochranu zájmů osoby mladší osmnácti let.

Dále může dle § 8d odst. 2 TŘ dojít ke zveřejnění informací, pokud osoba, jíž se zákaz zveřejnění týká, udělila ke zveřejnění informace výslovný souhlas. Zemřela-li nebo byla-li tato osoba prohlášena za mrtvou, souhlas se zveřejněním informací je oprávněn udělit v případě osoby mladší osmnácti let její zákonný zástupce. Souhlas se zveřejněním informací nemůže udělit osoba, která je pachatelem trestného činu spáchaného vůči osobě, jež zemřela nebo byla prohlášena za mrtvou.

Další speciální úprava se týká postupu při výslechu poškozeného a je zakotvena v § 102 odst. 1 TŘ. Je-li jako svědek vyslýchána osoba mladší než osmnáct let o skutečnostech, jejichž oživování v paměti by s ohledem na její věk mohlo mít nepříznivé důsledky pro její duševní a mravní vývoj, je třeba výslech provádět zvláště šetrně a po obsahové stránce vyčerpávajícím způsobem. Toto ustanovení se použije přiměřeně i v případě rekognice a vyšetřovacího pokusu, které se provádí za účasti osoby mladší osmnácti let (§ 104b odst. 7 TŘ). Je-li vyslýchána jako svědek osoba mladší patnácti let, poskytuje se poučení přiměřeně jejímu věku (§ 101 odst. 1 TŘ).

K výslechu osoby mladší osmnácti let se přibere orgán sociálně-právní ochrany dětí či jiná osoba mající zkušenosti s výchovou mládeže, jež by s ohledem na předmět výslechu a stupeň duševního vývoje vyslýchané osoby přispěla ke správnému vedení výslechu. Touto osobou může být například pedagog, dětský psycholog či psychiatr.¹¹⁰

Jestliže by to mohlo přispět ke správnému provedení výslechu, lze přibrat i rodiče. Aby mohli být přibráni, musí být beze sporu, že nemají zájem na výsledku řízení, protože jinak by mohlo docházet k ovlivňování výpovědi jejich dítěte. Rodiče nemají na přibrání k výslechu nárok. To je zcela na uvážení orgánu činného v trestním řízení.

Osoby takto přibrané jsou oprávněny navrhnout odložení úkonu na pozdější dobu a během provádění tohoto úkonu navrhnout jeho přerušování či ukončení, jestliže by jeho provedení nebo

---

¹¹⁰ FRYŠTÁK, M. cit. d. [online]. [cit. 21.9.2017]

pokračování v něm mělo negativní vliv na duševní stav nezletilého. Orgán činný v trestním řízení je povinen takovému návrhu vyhovět, pokud zde nehrozí nebezpečí z prodlení.

Podle rozhodnutí NS ze dne 24. 3. 1970, sp. zn. 7 Tz 84/69 se jedná o nezákonný postup v rozporu s ustanovením § 102 odst. 1 TŘ, pokud je výslechu osoby mladší patnácti let přítomen jiný svědek, jež je svědkem ve vztahu ke stejným skutečnostem a navíc není osobou, jež je schopna přispět ke korektnímu vedení výslechu dítěte mladšího patnácti let.

V dalším řízení má být taková osoba dle § 102 odst. 2 TŘ vyslechnuta znovu jen v nezbytných případech. V soudním řízení je možné na základě soudního rozhodnutí provést důkaz přečtením protokolu či přehráním obrazového a zvukového záznamu, který byl pořízen o výslechu provedeném prostřednictvím videokonferenčního zařízení, a to i bez podmínek stanovených v § 211 odst. 1 a 2 TŘ. Není tedy třeba, aby soud nepokládal osobní výslech za nutný ani souhlas obžalovaného a státního zástupce. Osoba přibraná k výslechu se dle potřeby vyslechne ke správnosti a kompletnosti zápisu, ke způsobu, jakým byl výslech proveden a rovněž ke způsobu, jímž vyslýchaný vypovídal.

Podle § 102 odst. 3 TŘ lze poškozenému mladšímu osmnácti let pokládat otázky jen prostřednictvím orgánu činného v trestním řízení. Cílem tohoto ustanovení je zamezení kladení otázek nevhodným způsobem.

Tváří v tvář nelze podle ustanovení § 104a odst. 5 TŘ postavit poškozeného mladšího osmnácti let s obviněným v případě trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. V ostatních případech lze osobu mladší osmnácti let postavit tváří v tvář obviněnému pouze ve zcela výjimečných případech, pokud to je pro objasnění daného případu nezbytně nutné.

Ustanovení § 158 odst. 9 TŘ stanoví, že má-li výpověď osoby povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, policejní orgán ji vyslechne jako svědka, to platí i pro osobu mladší osmnácti let. § 158a TŘ pak stanoví, že takovému výslechu musí být přítomen soudce, který odpovídá za dodržení zákonnosti provedeného úkonu a je oprávněn za tímto účelem do průběhu úkonu zasáhnout. Nepřísluší mu však přezkoumávat závěry státního zástupce o neodkladnosti a neopakovatelnosti úkonu.

Pokud výsledky těchto osob nebyly po zahájení trestního stíhání zopakovány dle § 164 odst. 4 TŘ, mohou být protokoly o jejich výsledku v hlavním líčení přečteny nebo obrazové a zvukové záznamy pořízené o jejich výsledku provedeném prostřednictvím videokonferenčního zařízení přehrány jen za situace, kdy soud nepokládá osobní výslech za nutný a státní zástupce i obžalovaný se čtením vyslovili souhlas. Pokud se obžalovaný, ač řádně předvolán k hlavnímu líčení, bez omluvy nedostaví, či se bez vážného důvodu z jednací síně vzdálí, jeho souhlas s přečtením protokolu o výsledku svědka nebude dle § 211 odst. 1 TŘ potřeba a postačí souhlas státního zástupce. Podmínkou ale je, aby byl v předvolání o tomto možném postupu informován.

Protokol o výpovědi svědka bude dle § 211 TŘ přečten rovněž tehdy, byl-li výslech proveden způsobem, který je v souladu s TŘ a taková osoba zemřela či se stala nezvěstnou, pro dlouhodobý zahraniční pobyt nedosažitelnou, onemocněla chorobou, jež natrvalo nebo po dohlednou dobu brání jejímu vyslechnutí, nebo také tehdy, pokud svědek během hlavního líčení bez oprávnění odmítl vypovídat nebo se v důležitých bodech odchyluje od své předchozí výpovědi a došlo-li ke zjištění, že taková osoba byla předmětem násilí, zavražďování, podplácení či příslibů jiných výhod, a tak vedena k tomu, aby nevypovídala nebo vypovídala křivě, nebo byla-li výpověď ovlivněna průběhem výsledku při hlavním líčení, především v důsledku chování obžalovaného nebo přítomné veřejnosti. Nejde-li o případy uvedené výše nebo o výpověď provedenou jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon v souladu s § 158a TŘ, lze protokol o výsledku svědka pouze předestřít, a to v případě, že se výpověď liší v podstatných bodech od dřívější výpovědi. Předestřen může být protokol o jeho výsledku z přípravného řízení, u něhož nebylo obhájci umožněno být přítomen. Účelem tohoto postupu je vysvětlení rozporů ve výpovědích svědka s cílem umožnit soudu v rámci volného hodnocení důkazů vyhodnotit věrohodnost a pravdivost jeho výpovědi vyslechnuté během hlavního líčení (§ 212 odst. 1 TŘ).

Posledním specifickým, které se dotýká osob mladších patnácti let a které bych ráda zmínila, je poskytování souhlasu poškozeného s trestním stíháním. Takového souhlasu u osoby mladší patnácti let totiž není vůbec třeba, o čemž bylo pojednáno v rámci podkapitoly věnované právům poškozeného bez nároku na náhradu újmy.

4 Rozhodování o nároku na náhradu nemajetkové újmy ve světle nejnovější judikatury

4.1 K zadostiučinění za nemajetkovou újmu obecně

S přijetím NOZ došlo k řadě změn týkajících se rozhodování o nároku na náhradu nemajetkové újmy. Cílem této kapitoly je shrnutí základních východisek, z nichž v současné době při určování výše nemajetkové újmy soudy vychází, ať už zákonných či teoretických. Hlavním cílem této kapitoly je tedy seznámení s nejnovější judikaturou spojenou s rozhodováním dle NOZ a shrnutí kritérií, která soudy zohledňují při rozhodování o nárocích na náhradu nemajetkové újmy.

NOZ se vyjadřuje k odčinění nemajetkové újmy ve svém ustanovení § 2951 odst. 2, který říká, že nemajetková újma se odčiní přiměřeným zadostiučiněním. V případě, že jiný způsob než peněžité zadostiučinění nezajistí skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy, musí být poskytnuto v penězích.

Nemajetkovou újmu není možné penězi nahradit, proto se využívá pojmu zadostiučinění (dání zadost), který naznačuje, že poškozený bude přesvědčen, že došlo k uznání jeho újmy a k zeslabení pocitu křivdy a touhy po pomstě.¹¹¹

V daném ustanovení je stanoven požadavek přiměřenosti. Zadostiučiněné bude přiměřené, pokud bude odstupňované dle konkrétních okolností (významnost zasaženého statku pro poškozeného a vědomost škůdce o tom, způsob zásahu, rozsah újmy, vliv na postavení poškozeného, náprava svépomocí poškozeným, pokračování v zásahu po varování atd.).¹¹²

Jestliže vznikne škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části NOZ, nahradí i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil. Nemajetkovou újmu se v tomto případě rozumí i způsobené duševní útrapy.

---

¹¹¹ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. V Praze: C. H. Beck, 2014.[online]. [cit. 3.11.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpwk5tlgiyc443cl4zdamjls144dsx3qmyzdsnrj>

¹¹² Tamtéž.

K újmě na přirozených právech stanoví § 2957 NOZ požadavek na určení způsobu a výše přiměřeného zadostiučinění tak, aby byly kompenzovány i okolnosti zvláštního zřetele hodné. Toto ustanovení uvádí, co se rozumí okolnostmi zvláštního zřetele hodnými. Jsou jimi úmyslné způsobení újmy, zvláště pak způsobení újmy s použitím lsti, pohrůžky, zneužitím závislosti poškozeného na škůdci, násobením účinků zásahu jeho uváděním ve veřejnou známost, nebo v důsledku diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru nebo i jiné obdobně závažné důvody. Pokud hrozba nebo jiná příčina vyvolala obavu poškozeného ze ztráty života nebo vážného ohrožení zdraví, je třeba brát i tuto skutečnost v úvahu při určování způsobu a výše kompenzace.

Pod pojmem *lest* se rozumí vyvolání omylu u druhého s úmyslem dojít určitého cíle.¹¹³ Pod pojmem *pohrůžka* pak rozumíme jak pohrůžku násilím tak jinou újmou a je třeba brát v potaz intenzitu, bezprostřednost, gradaci nebo četnost výhrůžek.¹¹⁴ Závislost je pak situace, kdy je jedna osoba odkázána na druhou, tedy potřebuje její pomoc a také v pracovněprávních vztazích či u podobných vztahů.¹¹⁵ V případě obavy ze ztráty života se, jak vyplývá z daného ustanovení, zohledňuje již pouhá obava, nemusí tedy ke zranění dojít. Obava však musí být důvodná. V potaz by měl soud vzít, po jakou dobu se poškozený obával o svůj život či zda situaci pociťoval jako bezvýchodnou.¹¹⁶ Jako příklad lze uvést poskytnutí chybné diagnózy, únos nebo loupežné přepadení.¹¹⁷

Nad rámec shora uvedeného je nezbytné upozornit, že při určování výše náhrady nemajetkové újmy nelze nezohlednit případné spoluzavinění poškozeného. V této souvislosti je třeba zmínit ustanovení § 2903 NOZ, které říká, že ze svého nese ten, komu hrozila újma, a neučinil vše, co mohl k odvrácení učinit (způsobem přiměřeným okolnostem), to čemu mohl zamezit.

Spoluzavinění může být způsobeno jak jednáním omisivním tak komisivním a může k němu dojít při, před, ale i po jednání pachatele, což judikoval ve svém rozsudku NS dne 20. 7. 2010,

---

¹¹³ HENDRYCH, D., BĚLINA, M., FIALA, J., ŠÁMAL, P., ŠTENGLOVÁ, I., ŠTURMA, P. *Právní slovník*. 3. podstatně rozš. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2009. s. 331.

¹¹⁴ VÍTOVÁ, B., DOHNAL, J., KOTULA, J. cit. d. s. 219.

¹¹⁵ Tamtéž. s. 220.

¹¹⁶ HULMÁK, M. a kol. cit. d. [online]. [cit. 3.11.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpwk5tlgiyc443cl4zdamjsl44dsx3qmyzdsnjx>

¹¹⁷ Tamtéž.

sp. zn. 25 Cdo 4562/2008. Pro stanovení míry spoluúčasti je pro soud důležité brát v potaz podíl na vzniku újmy a nikoli na vzniku události.¹¹⁸

Judikatorně je řešena i situace, kdy jde o spoluzavinění tak zanedbatelné, že se újma nesníží či poměrně nerozdělí, a to například v situaci, kdy škůdce jednal úmyslně a poškozený nedbalostně (stanovisko NS ze dne 25. 11. 1976, č. j. Pls 2/76).

Ke vzniku spoluúčasti dochází velmi často v případech dopravních nehod, s čímž se můžeme setkat v každodenním životě. NS se zabýval mírou spoluúčasti osoby, která jede osobním automobilem s řidičem, o kterém ví, že je pod vlivem alkoholu v rozsudku ze dne 17. 12. 2009, sp. zn. 25 Cdo 895/2008. V něm stanovil, že podíl poškozeného na vzniklé újmě se může pohybovat až do výše jedné poloviny. Z rozsudku NS ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 25 Cdo 3171/2013 pak vyplývá, že 20 - 30% spoluúčast je v takovýchto případech příliš nízká. Vždy je však třeba se zabývat konkrétními okolnostmi.

4.2 Bolestné, ztížení společenského uplatnění a další nemajetková újma

4.2.1 Teoretická a normativní východiska při určování zadostiučinění za újmu na zdraví

Nyní se již zaměřím na nemajetkovou újmu vznikající ve specifických oblastech, konkrétně na újmu na zdraví. Podle § 2958 NOZ je povinností škůdce nahradit v případě ublížení na zdraví poškozenému vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy a také případné ztížení společenského uplatnění, vznikla-li poškozením zdraví poškozenému překážka lepší budoucnosti. Smyslem poskytování náhrady za ztížení společenského uplatnění je odčinění skutečnosti, že poškozenému je znemožněno realizovat se v soukromé, ale i v karierní sféře.¹¹⁹

Je třeba zdůraznit, že právo na ochranu života a zdraví je jedním ze základních práv člověka. Pod pojmem zdraví se rozumí nepřítomnost nemoci nebo vady u člověka.¹²⁰ Zdraví je tvořeno

---

¹¹⁸ VÍTOVÁ, B., DOHNAL, J., KOTULA, J. cit. d. s. 79.

¹¹⁹ RABAN, P. a kol. cit. d. s. 422.

¹²⁰ KADLUBIEC, V. *Kompenzace nemajetkové újmy na zdraví po 1. 1. 2014 – vybrané aspekty*. Právní rozhledy. 2015(17). [online]. [cit. 2.11.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgvpxa4s7ge3v6427gu4tg&groupIndex=0&rowIndex=0>

dvěma částmi, a to fyzickou a duševní.¹²¹ Podle nálezu ÚS, sp. zn. III. ÚS 2253/13 ze dne 9. 1. 2014 je ublížením na zdraví i situace, kdy nedojde k očekávanému zlepšení v důsledku postupu lékaře.

Za pozornost stojí skutečnost, že NOZ změnil pojmosloví a namísto sousloví “škoda na zdraví” používá “ublížení na zdraví”, a to proto, aby byl odlišen a vyzdvihnut význam nemajetkové újmy v tomto kodexu.¹²²

Obecně lze říci, že následky ublížení na zdraví se mohou objevit až po dlouhé době v řádech několika let a poškozený je oprávněn domáhat se bolestného opětovně i po uplynutí takto dlouhé doby.¹²³ V usnesení NS sp. zn. 25 Cdo 275/2006 ze dne 27. 9. 2006 je pak stanoveno, že tento postup se uplatní i v případě ztížení společenského uplatnění. V tomto judikátu je také uvedeno, že se pro dosažení výsledné částky porovnává stav před zhoršením zdravotního stavu se stavem současným.

Vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy se dle § 2958 NOZ odčiní peněžitou náhradou. Jedná se o speciální úpravu k obecnému pravidlu odčinění nemajetkové újmy přiměřeným zadostiučiněním.¹²⁴ Pokud nelze výši náhrady určit podle výše uvedených kritérií, vychází se ze zásad slušnosti. Jak z uvedeného vyplývá, cílem poskytnutí peněžité kompenzace není nahrazení ztrát nebo uvedení do předešlého stavu (zdraví je hodnotou nenahraditelnou), ale kompenzace neštěstí, které poškozený prožívá, a to tak, že kompenzaci může užít dle libosti.¹²⁵

Bolestí rozumíme bolest jak chronickou tak akutní, jak duševní tak tělesnou.¹²⁶ Je to subjektivní nepříjemný pocit, který je spojen s narušením běžné funkce fyziologických procesů (fyzická bolest) a v případě čistě psychických příčin se jedná o bolest psychickou.¹²⁷ Pokud se v NOZ hovoří o bolesti, jedná se o bolest fyzickou.¹²⁸

---

¹²¹ HULMÁK, M. a kol. cit. d. [online]. [cit. 3.11.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpwk5tlgiyc443cl4zdamjsl44dsx3qmyzdsnjy>

¹²² ČUŘÍKOVÁ, P. cit. d. [online]. [cit. 20.7.2017]

¹²³ RABAN, P. a kol. cit. d. s. 422; VÍTOVÁ, B., DOHNAL, J., KOTULA, J. cit. d. s. 228.

¹²⁴ ČUŘÍKOVÁ, P. cit. d. [online]. [cit. 20.7.2017]

¹²⁵ HULMÁK, M. a kol. cit. d. [online]. [cit. 3.11.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpwk5tlgiyc443cl4zdamjsl44dsx3qmyzdsnjr>

¹²⁶ HULMÁK, M. a kol. cit. d. [online]. [cit. 3.11.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpwk5tlgiyc443cl4zdamjsl44dsx3qmyzdsnjy>

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ Tamtéž.

Pod pojmem “další nemajetkové újmy” rozumíme nebolestivé zásahy dočasné povahy a zásahy do složek práva na ochranu osobnosti (do důstojnosti, cti atd.).¹²⁹ Jako další příklad, který sem patří, uvádím případ, kdy poškozený ztratí jednu ledvinu jako důsledek ublížení na zdraví a činnost této ledviny je nahrazena činností druhé, takže nebude třeba poskytnout zadostiučinění z důvodu ztížení společenského uplatnění, ale z důvodu nevratného narušení zdraví.¹³⁰ Můžeme sem zařadit i obavu z návratu do běžného života po skončení léčení či psychické strádání v případě dlouhodobé hospitalizace a s tím související nemožností pečovat o své malé dítě.¹³¹ Dále bych ráda zmínila usnesení NS ze dne 18. 2. 2016, sp. zn. 4 Tdo 41/2016, ve kterém NS pod daný pojem podřadil obavu z další nehody při řízení motocyklu. Naopak soud konstatoval, že sem nebude patřit omezení sportovních aktivit (jedná se o ztížení společenského uplatnění) a také omezení hybnosti ruky při vykonávání hygieny (to podřadil pod bolestné). V usnesení NS sp. zn. 6 Tdo 1029/2016 ze dne 25. 8. 2016 vyplývá, že poškozený má nárok na náhradu nemajetkové újmy i v případě nebolestivých dočasných následků. V této kauze se tedy nemohlo jednat o ztížení společenského uplatnění, protože to je trvalé. Tyto následky představují takový zásah do duševní a tělesné integrity poškozeného, při kterém dochází k různým omezením jeho dosavadních činností, což poškozená osoba či jeho blízcí pociťují natolik závažně, že je třeba přiznat jim náhradu nemajetkové újmy. V uvedeném případě byl poškozenému udělán umělý vývod, který ovlivnil kvalitu života poškozeného (stravování, hygiena, možnost se aktivně účastnit společenského života, sportu, možnost podílet se na péči o rodinu a tuto i zabezpečit).

Také bych se ráda věnovala pojmu “zásady slušnosti”, které jsou v § 2958 NOZ zmíněny. Jedná se totiž o dosti abstraktní pojem, který se objevuje rovněž u nahrazování nemajetkové újmy za duševní útrapy způsobené osobě blízké dle § 2959 NOZ. Pod samotným pojmem

---

¹²⁹ DOLEŽAL, T., LAVICKÝ P. *Pojetí náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví podle nového občanského zákoníku a s tím spojené procesní aspekty*. Právní rozhledy. 2014(10). [online]. [cit. 2.11.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpxa4s7geyf6427gm2tq&groupIndex=0&rowIndex=0>

¹³⁰ KADLUBIEC, V. *Vývoj právní úpravy výpočtu náhrady za nemajetkovou újmu na zdraví*. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. 2016, 24(8). [online]. [cit. 8.11.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgzpxa4s7hbpxgxzsgy3q&groupIndex=2&rowIndex=0>

¹³¹ VÍTOVÁ, B., DOHNAL, J., KOTULA, J. cit. d. s. 229-230.

můžeme rozumět ohleduplnost a toleranci k utrpení poškozeného.¹³² Jde o přiměřenost a spravedlnost daného sporu.¹³³

Z výše uvedeného je zřejmé, že právní úprava obsažená v NOZ je dosti obecná a neposkytuje soudům přesná vodítka pro vyčíslení nemajetkové újmy. Znamená to, že posouzení okolností konkrétního případu a rozhodování o odčinění nemajetkové újmy je tak po přijetí NOZ v rukou soudů. V souvislosti s přijetím NOZ byla totiž od 1. 1. 2014 zrušena i vyhláška Ministerstva zdravotnictví ČR č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění.

4.2.2 K Metodice NS k náhradě nemajetkové újmy na zdraví

Podle mého názoru má úprava podle NOZ a judikatura z ní vyplývající potenciál být spravedlivější, protože soudy mají možnost přihlédnout ke specifickým konkrétních případů. Na druhou stranu je nezbytné dodat, že proto, aby bylo rozhodování ekvivalentní ve stejných a podobných situacích, musí si soudy stanovit určité mantinely, podle kterých budou postupovat. Pokud by tomu tak nebylo, vedlo by to k právě opačnému výsledku, než kterého chtěl zákonodárce přijetím této úpravy dosáhnout, a to k rozdílnému rozhodování jednotlivých soudů v podobných případech, k nespravedlnostem, právní nejistotě poškozených a porušení zásady legitimního očekávání. Podle Čuríkové úprava obsažená v NOZ povede k horší vymahatelnosti práva na náhradu nemajetkové újmy a potrvá nejméně deset let, než dojde ke vzniku nové relevantní rozhodovací praxe soudů, které navíc budou muset s ohledem na takřka bezobsažná ustanovení NOZ rozsáhle odůvodňovat svá rozhodnutí.¹³⁴

S cílem odstranit nejistotu, kterou příliš obecná úprava obsažená v NOZ představovala a poskytnout soudům základní vodítka pro určení výše nemajetkové újmy, byla NS přijata Metodika k odškodňování nemateriální újmy (dále také jako „Metodika“). Již sám NS v preambuli k Metodice uvádí, že absence vyhlášky vede k nemožnosti řešit spory mimosoudně a o výši nemají představu nejen soudy, ale rovněž škůdci, poškození, právní

---

¹³² HULMÁK, M. a kol. cit. d. [online]. [cit. 3.11.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpwk5tlgiyc443cl4zdamjls144dsx3qmyzdsnjy>

¹³³ MÜLLER, S. *Überkompensatorische Schmerzensgeldbemessung? Ein Beitrag zu den Grundlagen des § 253 Abs. 2 BGB n. F.* Karlsruhe: Verlag Versicherungswirtschaft GmbH, 2007. s. 37.

¹³⁴ ČURÍKOVÁ, P. cit. d. [online]. [cit. 20.7.2017].

zástupci, ale i pojistitelé. Těm pak logicky nezbývalo nic jiného, než se pokaždé obrátit na soud.

Metodika není formálně pramenem práva, neboť NS nebyl a ani nemůže být zákonem zmocněn k přijetí prováděcího předpisu k předmětnému ustanovení NOZ, nicméně je závazná fakticky.¹³⁵ To je zřejmé již ze samotného faktu, že NS je poslední instancí v rámci soustavy obecných soudů. Občanskoprávní a obchodní kolegium NS ji doporučilo jako metodologický rámec pro výpočet náhrady za bolest a za ztížení společenského uplatnění, z čehož plyne, že je vysoce pravděpodobné, že NS bude podle metodiky rozhodovat.¹³⁶

Pokud se nyní zaměřím na nedostatky Metodiky, je třeba uvést, že NS vydáním metodiky zasahuje do pravomoci zákonodárce. Soudy nejsou oprávněny stanovovat obecná pravidla, jejich úkolem je rozhodovat konkrétní kauzy. Nicméně v důvodové zprávě k NOZ je připuštěna konkretizace obecné úpravy obsažené v NOZ za pomoci *“tabulek, vzorců nebo klíčů speciálně pro tyto účely”*, v nichž budou soudní praxí stanoveny zásady upravující postup při rozhodování.¹³⁷ Koneckonců je logické, že o tom, jak má být každý jednotlivý a specifický případ rozhodnut, nemohou rozhodovat moc výkonná ani zákonodárná, ale že je tato pravomoc svěřena soudní moci.

Jak již bylo zmíněno výše, metodika se nevztahuje na veškerou imateriální újmu, ale pouze na odčinění bolesti a ztížení společenského uplatnění. Uvedené vyplývá například i z usnesení NS ze dne 1. 6. 2016, sp. zn. 3 Tdo 594/2016. Nelze podle ní tedy postupovat v případě nemajetkové újmy při usmrcení nebo zvláště závažném poškození blízké osoby, při újmě na dobré pověsti a na cti a další nemajetkové újmě.

Co se týče bolesti, byl v podstatě převzat bodový systém vyhlášky, který klasifikoval bolestivé stavy dle zasažení orgánů či částí těla. Jako bolest se odškodňuje bolest vzniklá při škodné události, při léčení apod. Výši nároku lze vyčíslit až v době stabilizace bolesti. Do bodového ohodnocení se zahrnuje také obvyklá míra nepohodlí, stresu nebo obtíží spojených s utrpenou zdravotní újmou, včetně obav ze ztráty života či vážného poškození

---

¹³⁵ KADLUBIEC, V. *Vývoj...* cit. d. [online]. [cit. 8.11.2017].

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ MALIŠ, D. *Dvojkolejná úprava výše náhrad nemajetkové újmy na zdraví – v čem spočívá a co s ní?* 2015.[online]. [cit. 1.11.2017]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dvojkolejna-uprava-vyse-nahrad-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-v-cem-spociva-a-co-s-ni-99895.html>

zdraví. Jedná se tak i o psychickou újmu, avšak vyvolanou pouze v souvislosti s újmou na zdraví. Hodnota bodu je stanovena procentně z hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců za kalendářní rok předcházející roku, v němž nárok vznikl, a to v národním hospodářství.¹³⁸ V případě bolestného došlo ke zvýšení hodnoty jednoho bodu oproti předchozí právní úpravě, neboť z původní hodnoty ve výši 120 Kč se nyní dostáváme k hodnotě ve výši přibližně 250 Kč.¹³⁹

Je přípustné, aby výše náhrady byla posuzujícím lékařem modifikována, a to o 5 % v případě lehkých komplikací a např. o 20 % v případě těžkých.¹⁴⁰ Bude tedy dodržen záměr zákonodárce a bude možné posoudit konkrétní okolnosti. Posudek na bolestné je oprávněn vystavit obvodní lékař nebo ošetřující specialista.¹⁴¹

Nárok na náhradu bolestného se promlčí dle § 629 odst. 1 NOZ po uplynutí tří let. Jedná se o subjektivní lhůtu, objektivní se v souladu s § 636 odst. 3 NOZ neuplatní. Lhůta začne plynout od prvního možného provedení bodového hodnocení.¹⁴² Naproti tomu u ztížení společenského uplatnění je nezbytné počkat na kompletní stabilizaci zdravotního stavu.¹⁴³ Na tomto místě je však nezbytné upozornit, že názory na to, zda se jedná v případě ublížení na zdraví o dílčí nároky (bolestné, ztížení společenského uplatnění atd.) či jeden celistvý nárok, se diametrálně liší.¹⁴⁴ V případě, že by se jednalo o jeden dílčí nárok, uplatňovala by se pouze jedna promlčecí lhůta a došlo by tak k diskontinuitě v chápání těchto nároků oproti předchozí právní úpravě a judikatuře.¹⁴⁵

Kritika k náhradě bolestného a k Metodice se vznesla rovněž k pochybení spočívajícímu v tom, že v ní nenalezneme zhodnocení trvání bolesti, a proto bude na soudech, aby k takovému zhodnocení přistupovaly samy, mimo rámec Metodiky.¹⁴⁶

---

¹³⁸ KADLUBIEC, V. *Vývoj...* cit. d. [online]. [cit. 8.11.2017].

¹³⁹ MALIŠ, D. *Kam kráčíš, náhrado při usmrcení osoby blízké?*. 2016.–[online]. [cit. 1.11.2017]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/kam-kracis-nahrado-pri-usmrceni-osoby-blizke-102844.html>:

¹⁴⁰ KADLUBIEC, V. *Vývoj...* cit. d. [online]. [cit. 8.11.2017].

¹⁴¹ VÍTOVÁ, B., DOHNAL, J., KOTULA, J. cit. d. s. 226.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ DOLEŽAL, T., LAVICKÝ P. cit. d. [online]. [cit. 2.11.2017].; HULMÁK, M. a kol.cit. d. [online]. [cit. 3.11.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrpwwk5tlgiyc443cl4zdamj44dsx3qmyzdsnjy>

¹⁴⁵ Např. rozsudek NS ze dne 28. 3. 2007, sp. zn. 32 Odo 132/2005.

¹⁴⁶ HULMÁK, M. a kol. cit. d. [online]. [cit. 3.11.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrpwwk5tlgiyc443cl4zdamj44dsx3qmyzdsnjy>

K odčinění újmy na zdraví uvádí také ÚS ve svém nálezu sp. zn. IV. ÚS 3122/15 ze dne 2. 2. 2016, že omezení se pouze na bodové hodnocení dle metodiky NS může být protiústavní. Dle něj je třeba vždy vycházet z okolností konkrétního případu a rozhodovat s ohledem na dokazování. K totožnému závěru dospěl také ve svém nálezu ÚS sp. zn. IV. ÚS 3183/15 ze dne 27. 9. 2016 ÚS, v němž konstatoval, že soudce by měl být schopen stanovit výši zadostiučinění, aniž by užil tabulek, vzorců a mechanických návodů.

ÚS stanovil v nálezu ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03 a ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 50/05 i další kritéria, ke kterým je nutno při stanovování výše nemajetkové újmy přihlížet. Zařadil sem například šanci na vyléčení poškozeného, eliminaci způsobené újmy, závažnost újmy na zdraví a míra zavinění osoby, která újmu způsobila.

U ztížení společenského uplatnění došlo k vytvoření nových pravidel odčinění způsobené újmy. Rozsah omezení je třeba posuzovat s ohledem na všechny oblasti lidského života, ve kterých dochází k omezení nebo úplnému znemožnění se společensky uplatnit pro trvalé zdravotní důsledky. Tyto oblasti lidského života jsou v Metodice rozděleny do devíti kapitol (např. komunikace, pohyblivost, život v domácnosti apod.). Stupeň ztížení společenského uplatnění je určován dle procentního vyjádření ztráty životních příležitostí pro jednotlivé kapitoly ve škále 0 až 100 %.

Na tomto místě je třeba uvést další závažný nedostatek Metodiky, konkrétně skutečnost, že je jednotlivým aktivitám přisuzována stejná váha, což znamená, že při výpočtu je využíván prostý aritmetický průměr.¹⁴⁷ Dochází tak k tomu, že je přičítána nedostatku schopnosti najít se a pít stejná váha jako nedostatku soběstačnosti při jednání s cizími lidmi.

Rovněž u ztížení společenského uplatnění by mělo docházet k vyčíslení teprve po ustálení zdravotního stavu (většinou po cca jednom roce, výjimečně do dvou let), kdy je skončena kontinuálně prováděná léčba.¹⁴⁸ I zde je třeba zohlednit při stanovení rozsahu odškodnění kromě překážky lepší budoucnosti i morální újmu vzniklou zásahem do tělesné integrity, frustraci z trvalého poškození či ztráty tělesných orgánů, stres a vypětí z překonávání nastalých problémů, pozbytí ztráty životních příležitostí, včetně abstraktní ztráty možností

---

¹⁴⁷ MALIŠ, D. *Dvojkolejná úprava...* cit. d. [online]. [cit. 1.11.2017].

¹⁴⁸ VÍTOVÁ, B., DOHNAL, J., KOTULA, J. cit. d. s. 228.

pracovního uplatnění a zapojení se do dalších životních činností. U ztížení společenského uplatnění je nezbytné znalecké zkoumání.

K úpravě výše zadostiučinění má dojít v případě výjimečných okolností, tedy na straně poškozeného např. věk nebo ztráta možnosti realizovat výjimečnou kariéru a na straně škůdce např. úmysl nebo zneužití závislosti a další okolnosti v § 2957 NOZ. Výše zadostiučinění by však po modifikaci neměla převyšovat dvojnásobek základní částky stanovené dle stupně obtíží u dílčích činností stanovených u každé kapitoly.¹⁴⁹

“Pomyslná hodnota zmařeného (byť neskončeného) lidského života při 100% vyřazení ze všech sfér společenského zapojení (základní rámcová částka) byla stanovena na 400 násobek průměrné hrubé měsíční nominální mzdy v národním hospodářství za kalendářní rok předcházející roku, v němž se ustálil zdravotní stav poškozeného; pro rok 2014 tedy tato hodnota činí 10 051 200 Kč.”¹⁵⁰ A například v roce 2015 pak 10 274 400 Kč.¹⁵¹

4.3 Duševní útrapy osob blízkých

4.3.1 Teoretická a normativní východiska

V § 2959 je upraven institut odškodnění duševních útrap osob blízkých v případě usmrcení nebo zvláště závažného ublížení na zdraví. Opět je zde odkázáno na zásady slušnosti. Záměrně se zde nehovoří o nahrazení újmy, neboť ani ztrátu nebo zvláště závažné ublížení osobě blízké nelze penězi nahradit. V uvedeném případě hovoříme o tzv. odvozené, tedy reflexní újmě.¹⁵² Poskytování zadostiučinění za ztrátu blízké osoby je v jiných státech neobvyklé a lze tak konstatovat, že naše úprava je v tomto ohledu značně velkorysá.¹⁵³ Možná právě proto nedošlo k navýšení přiznávaných částek tak, jak bylo avizováno před přijetím NOZ a jak o tom bude podrobněji pojednáno níže.

---

¹⁴⁹ KADLUBIEC, V. *Vývoj...* cit. d. [online]. [cit. 8.11.2017].

¹⁵⁰ NEDBÁLEK, K. cit. d. [online] [cit. 24.10.2017].

¹⁵¹ KADLUBIEC, V. *Vývoj...* cit. d. [online]. [cit. 8.11.2017].

¹⁵² HULMÁK, M. a kol. cit. d. [online]. [cit. 3.11.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpwk5tlgiyc443cl4zdamj44dsx3qmyzdsnjz>

¹⁵³ JANOUŠEK, M. *Odškodňování podle zásad slušnosti?* Právní rozhledy. 2015(19). [online]. [cit. 8.11.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgvpxa4s7ge4v6427gy3do&groupIndex=0&rowIndex=0>

Pojem duševních útrap není nikde v trestněprávních předpisech definován, takže je třeba vycházet opět z předpisů občanskoprávních. Duševní útrapy jsou reflexní citová újma způsobená osobě primární oběti blízké, která je důsledkem zasažení pachatele do fyzické integrity primární oběti.¹⁵⁴ Při určování výše zadostiučinění se v tomto případě posuzuje daná situace ve vztahu k osobě s běžným citovým prožíváním dané situace, neboť vnitřní prožívání každého jednotlivce není možné zkoumat.¹⁵⁵ Nelze tedy brát v potaz, pokud má osoba lepší predispozice pro překonání duševních útrap apod. Naproti tomu u ublížení na zdraví dospěla judikatura¹⁵⁶ k závěru, že v případě větší náchylnosti či predispozic k tělesné či psychické újmě, je třeba škůdci přičítat celý následek, jelikož je jeho rizikem, že jako následek jeho činu mohou nastat variabilní následky a působení škůdce na základ s větší predispozicí k újmě nevyklučuje kauzální nexus.¹⁵⁷

O duševní útrapy půjde v případě psychické bolesti (žal, smutek, pocit ztráty životní perspektivy, nedůvěry k okolí, strach z budoucnosti, jež nejsou spojeny s fyzickými symptomy)¹⁵⁸. Naproti tomu ty, které se projeví v podobě odborně diagnostikovaného psychického onemocnění, je třeba posuzovat podle ustanovení § 2958 NOZ.¹⁵⁹

NS v usnesení ze dne 30. 8. 2016 sp. zn. 4 Tdo 1047/2016 uvádí: *“Psychická bolest ze ztráty velmi blízkého člověka je často vnímána jako nesnesitelná, fyzická, omezující ostatní aktivity pozůstalého, mnohdy přerůstající až do duševního onemocnění.”*

Osobou blízkou se dle ustanovení § 22 odst. 1 NOZ rozumí příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel či partner dle zákona upravujícího registrované partnerství. Jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném jsou osobami blízkými, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní. Dále platí vyvratitelná domněnka, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí. Pokud již

---

¹⁵⁴ HÁNĚLOVÁ, K. (R) *evoluce v odškodňování duševních útrap? Trestněprávní revue*. 2015, 14(11/12). [online]. [cit. 1.11.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgvpxi4s7geyv6mjsl5zv6mrwgq&groupIndex=0&rowIndex=0>

¹⁵⁵ HULMÁK, M. a kol. cit. d. [online]. [cit. 3.11.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpwk5tlgiyc443cl4zdamjsl44dsx3qmyzdsnjy>

¹⁵⁶ Např. rozsudek NS ze dne 6. 2. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1508/2007.

¹⁵⁷ HULMÁK, M. a kol. cit. d. [online]. [cit. 3.11.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpwk5tlgiyc443cl4zdamjsl44dsx3qmyzdsnjy>

¹⁵⁸ HÁNĚLOVÁ, K. cit. d. [online]. [cit. 1.11.2017].

¹⁵⁹ Tamtéž.

bylo zahájeno řízení o rozvod na návrh pozůstalého manžela, bude se zpravidla jednat o důvod k nepřiznání náhrady.¹⁶⁰

V usnesení sp. zn. 4 Tdo 1047/2016 ze dne 30. 8. 2016 NS konstatuje, že odčinění duševních útrap představuje jednorázové odčinění duševního strádání osob blízkých.

4.3.2 Judikatura k duševním útrapám osob blízkých

Z výše uvedeného je zřejmé, že se opět jedná o dosti obecnou právní úpravu, která je obsažena v jednom ustanovení NOZ. Výše této náhrady bude proto vycházet především ze soudní judikatury, neboť jak již bylo zmíněno výše, Metodika NS se na ni nevztahuje a dosavadní úprava, ve které byly přesně stanoveny částky, již neplatí.

ÚS se v nálezu sp. zn. I. ÚS 2844/14 ze dne 22. 12. 2015 vyjádřil k výši nemajetkové újmy osob blízkých. V uvedeném nálezu ÚS uvádí, že spravedlivého určení výše zadostiučinění lze dosáhnout, pokud budou soudy brát zřetel na zadostiučinění přiznaná ve srovnatelných řízeních, a to přinejmenším u soudů vyšších stupňů.

ÚS v tomto nálezu také sumarizoval, jaká kritéria je třeba brát v potaz při určování výše zadostiučinění na straně škůdce. Jsou jimi jeho postoj, majetkové poměry, dopad události do psychické sféry škůdce, ale zejména rozsah zavinění. K tomu ÚS uvádí: “[...] v případě zlého úmyslu (záměru) na straně původce neoprávněného zásahu by měl soud svůj odsudek nad tímto společensky i právně zvlášť odsouzeníhodným chováním vyjádřit právě citelným určením výše peněžitého zadostiučinění.” Jak uvádí NS v rozsudku ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015 v případě nedbalosti se jedná o neutrální prvek, avšak naopak je tomu u úmyslného způsobení újmy. Dalším faktorem, který je brán v potaz na straně škůdce, je vznik újmy na jeho zdraví, což konstatoval VS v Praze v rozsudku ze dne 22. 1. 2009 sp. zn. 1 Co 301/2008.

V rozsudku NS ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015 je dále konstatován důležitý fakt vztahující se ke kritériu postoje žalovaného, a to ten, že popření odpovědnosti ze strany pachatele nelze automaticky brát jako skutečnost vedoucí ke zvýšení utrpení poškozeného, ale

---

¹⁶⁰ RYŠKA, M. *Odškodnění sekundárních obětí dle § 2959 ObčZ*. Právní rozhledy. 2016(11). [online]. [cit. 20.6.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgzpxa4s7geyv6427gm4a&groupIndex=3&rowIndex=0>

jako neutrální a oprávněný výkon jeho práva na obhajobu. V usnesení NS ze dne 23. 11. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1295/2016 je upřesněno, že lze brát v potaz, jestli obviněný svým excesivním vybočením ze standardů obhajoby nemohl v poškozených prohloubit jejich duševní útrapy. Jako excesivní vybočení lze označit například arogantní postoj.

Ke kritériu postoje obviněného se vyjadřuje rovněž NS v usnesení ze dne 30. 8. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1047/2016: *“Je zcela zřetelné, že postoj této osoby může podstatným způsobem ovlivnit vnímání újmy pozůstalými; vstřícné chování, omluva či projevená lítost škůdce může zmírnit dopady nemajetkové újmy, naopak jeho lhostejnost, arogance či vyjádřená bezcitnost ji může ještě prohloubit.”*

ÚS definoval i kritéria, která je třeba brát v potaz na straně poškozeného. Na prvním místě zmiňuje kritérium kvality vztahu se zemřelým, dále pak věk zemřelého i pozůstalých, otázku hmotné závislosti poškozeného na zemřelém, možné poskytnutí jiného zadostiučinění.

K otázce hmotné závislosti je třeba uvést, že ta není odškodňována v rámci poskytnutí zadostiučinění za nemajetkovou újmu, ale je pouze kritériem, díky němuž lze dospět k posouzení intenzity vztahu a vyvození toho, jaké útrapy byly sekundární oběti způsobeny.¹⁶¹

V uvedené věci postupoval ÚS podle SOZ, nicméně i přesto, že nelze ustanovení NOZ aplikovat přímo, ÚS použil § 2959 NOZ jako pramen podpůrné argumentace. Názor ÚS vyjádřený v tomto nálezu lze tedy využít také při rozhodování dle NOZ.

ÚS dále uvedl, že výše zadostiučinění nesmí být pro povinného likvidační, avšak zároveň musí působit preventivně tak, aby se povinný snažil zásahům v budoucnu předcházet. Podle usnesení NS ze dne 18. 1. 2017, sp. zn. 3 Tdo 1669/2016 je při posuzování likvidačního charakteru náhrady v situaci, kdy je škůdce bez finančních prostředků v době rozhodování, rozhodný věk, zdravotní stav škůdce a možnost zapojit se v budoucnu do pracovního procesu.

Výše zmíněným kritériím se ve svém článku nazvaném Odškodnění sekundárních obětí dle § 2959 NOZ věnuje podrobněji autor Michal Ryška. Blíže se vyjadřuje například ke kritériu věku. Jako nejzávažnější zásah do nemajetkové sféry poškozeného zmiňuje přerušování vztahu

---

¹⁶¹ HÁNĚLOVÁ, K. cit. d. [online]. [cit. 1.11.2017].

mezi rodičem a dítětem, kdy závažnost je způsobena především nízkým věkem dítěte, intenzivnějším vztahem mezi dítětem a rodiči, narušení plnění hlavního účelu manželství, způsobilostí zpřetrhat i vztahy mezi rodiči.¹⁶² Jako druhou neméně významnou ztrátu blízké osoby zmiňuje situaci opačnou - ztrátu rodiče nezletilým dítětem, kdy dochází ke ztrátě možnosti vyrůstat v harmonické úplné rodině, ke ztrátě životní opory.¹⁶³ Jako třetí je uveden příklad, kdy naopak dojde k úmrtí staršího člověka, a to ve vztahu k jeho manželovi, který zůstane na sklonku života sám po celoživotním vztahu.¹⁶⁴ Uvedené potvrzuje NS v rozsudku sp. zn. 4 Tdo 1402/2015 ze dne 12. 4. 2016, když uvádí, že za nejdůležitější vztahy mezi osobami blízkými lze označit vztahy dětí a rodičů, manželů a také sourozenců.

K uvedenému se rovněž vyjadřuje NS v rozsudku ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 30 Cdo 5188/2007, ve kterém jako jakousi přitěžující okolnost uvádí zásah do rodinného vztahu kvalitativně rozvinutějšího a výrazně hlouběji vyvinutého nad obvyklou úroveň takových vztahů ve společnosti.

VS v Olomouci v rozsudku ze dne z 23. 2. 2005, sp. zn. 1 Co 87/2004 vypočítává, že pro určení intenzity vztahu mezi primární a sekundární obětí hraje roli zejména stupeň příbuzenství, množství a příčina vzájemných návštěv, vzájemná závislost, věk obou obětí.

K pojmu jiná satisfakce pak Ryška uvádí, že je nesprávně podřazen pod kritéria na straně poškozeného, a to z toho důvodu, že svémocná satisfakce je zde zpravidla vyloučena, avšak dále uvádí, že sem bezpochyby patří potrestání pachatele trestní sankcí, která má nicméně v různých případech různou satisfakční intenzitu.¹⁶⁵ S uvedeným koresponduje i rozsudek NS sp. zn. 30 Cdo 4312/2011 ze dne 26. 4. 2012, ve kterém NS mezi kritérii, ke kterým je třeba přihlídnout při určení výše zadostiučinění, uvádí právě satisfakci vyplývající z vedení trestního řízení.

Ke kritériu majetkových poměrů škůdce uvádí autor článku, že nelze stanovit výši zadostiučinění primárně s ohledem na majetkové poměry škůdce, protože by to znamenalo, že v případě, kdy by neměl žádný majetek, měla by být výše zadostiučinění prakticky rovna

---

¹⁶² RYŠKA, M. cit. d. [online]. [cit. 20.6.2017]; Rozsudek KS v Brně ze dne 16. 12. 2011, sp. zn. 24 C 123/2011.

¹⁶³ Tamtéž. Rozsudek VS v Olomouci z 15. 5. 2013, sp. zn. 1 Co 366/2012.

¹⁶⁴ Tamtéž.; Rozsudek VS v Olomouci z 28. 4. 2011, sp. zn. 1 Co 218/2010.

¹⁶⁵ Tamtéž; Usnesení NS ze dne 10. 7. 2008, sp. zn. 30 Cdo 2545/2008.

nule.¹⁶⁶ Výše musí primárně odpovídat míře utrpení pozůstalých a míře zavinění pachatele, avšak ekonomickou realitu v konkrétním místě a čase nelze opomíjet.¹⁶⁷ Stejně tak nelze podle usnesení NS ze dne 16. 12. 2008, sp. zn. 25 Cdo 1746/2008 zvyšovat výši satisfakce s ohledem na zámožnost pachatele. NS o uvedeném kritériu hovoří ve svém rozsudku ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1421/2015 jako o “quasimoderačním” prvku.

Výše zadostiučinění pro sekundární oběť by rovněž neměla představovat trest pro pachatele, ale ani částku odrážející hodnotu lidského života, ale částku, která představuje, jaká citová újma byla způsobena oběti sekundární.¹⁶⁸

NS v usnesení ze dne 30. 8. 2016 sp. zn. 4 Tdo 1047/2016 zmiňuje včetně všech výše uvedených faktorů zohledňovaných při určování výše zadostiučinění také faktor neodčinitelnosti vzniklé újmy.

Rovněž MS v Praze se v rozsudku sp. zn. 48 T 5/2014 ze dne 26. 6. 2014 vyjádřil k odškodnění pozůstalých za úmrtí osoby blízké. Uvádí, že je třeba zohlednit, že v daném případě nevyplývala z výše požadovaných částek snaha příbuzných se nepřiměřeně obohatit na úkor obžalovaného. Domnívám se tedy, že je velmi pravděpodobné a vyplývá to také z dosavadní judikatury, že tato kritéria se budou v budoucnu upřesňovat a rozšiřovat.

V usnesení ze dne 30. 8. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1047/2016 NS stanovil rozmezí pro přiznávanou výši zadostiučinění: *“Duševní útrapy, spojené s prožíváním usmrcení blízké osoby, je pro účely stanovení výše náhrady třeba posuzovat primárně z pohledu obvyklého (průměrného) člověka a její případné snížení či naopak zvýšení lze odvinout pouze od okolností, jež jsou v rámci trestního řízení řádně doloženy a prokázány poškozeným. [...] Jako ospravedlnitelné se proto jeví, aby se stanovení výše náhrady odvíjelo v základním rozpětí mezi 240 tis. Kč až 500 tis. Kč, a to pro skupinu citově nejbližších osob, jakými jsou rodiče, děti a manželé. Nutno zdůraznit, že takto stanovený rozsah kompenzace odpovídá typovým (neutrálním) případům, tedy takovým, kde nejsou naplněny pro konkrétní situaci zpřísňující či naopak zmírňující kritéria (např. v podobě rozdílné formy zavinění škůdce, věku*

---

¹⁶⁶ RYŠKA, M. cit. d. [online]. [cit. 20.6.2017].

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ HÁNĚLOVÁ, K. cit. d. [online]. [cit. 1.11.2017].

pozůstalého, zvýšené intenzity jeho vztahu k zemřelé osobě, apod.). V případě dalších (méně intenzivnějších) příbuzenských vazeb je pak nutno uvedené rozpětí přiměřeně modifikovat.”

V uvedeném případě odvolací soud základní částku 500 tis. Kč modifikoval a došlo k jejímu zvýšení desetinásobně. Dovolací soud pak uvedl, že takovéto navýšení nemůže tolerovat. Soudy nižších stupňů nezohlednily všechny konkrétní okolnosti, např. odškodnění poškozené ze strany obviněného, majetkové poměry obviněného s ohledem na jeho věk a možnosti z něho vyplývající se zachováním důstojného a snesitelného žití (tedy dle terminologie ÚS vyhnutí se rdousícímu efektu¹⁶⁹), ale i postoj obviněného.

Jako příklad zpříšňujícího kritéria lze uvést skutečnost, kdy nezletilá viděla umírat svou matku při dopravní nehodě. Uvedený případ rozhodoval finálně NS, který ve svém rozsudku ze dne 12. 4. 2016 sp. zn. 4 Tdo 1402/2015 rozhodl, že za existence zpříšňujícího kritéria má nezletilá nárok na náhradu újmy za úmrtí své matky ve výši 700 tis. Kč. Z uvedeného tedy vyplývá, že je třeba rozlišovat, zda byla sekundární oběť přítomna vzniku újmy a jak se o ní dozvěděla (citelnějším zásahem bude přítomnost při incidentu než ústní sdělení, nutnost identifikovat mrtvolu apod.).¹⁷⁰

Kritérium slušnosti, stanovené v § 2959 NOZ v sobě, jak z uvedených judikátů vyplývá, nepochybně zahrnuje možnost zvýšení částky v základním rozpětí s ohledem na mimořádné okolnosti.¹⁷¹ To ostatně potvrzuje i NS v usnesení ze dne 27. 9. 2012, sp. zn. 30 Cdo 947/2011, pokud uvedl, že mimořádná závažnost vzniklé nemajetkové újmy nebo mimořádné okolnosti, za nichž k porušení práva došlo, mohou vést ke zvýšení zadostiučinění.

Po zhodnocení výše vypočtených hledisek pak musí soudy ve svých rozhodnutích zdůvodnit, jakým způsobem jednotlivá kritéria posoudily a jakou měrou se to které kritérium podílelo na určení konečné výše zadostiučinění a je rovněž nezbytné, aby jeho výše reflektovala obecně schvalované představy o spravedlnosti.¹⁷²

---

¹⁶⁹ HÁNĚLOVÁ, K. cit. d. [online]. [cit. 1.11.2017].

¹⁷⁰ HULMÁK, M. a kol. cit. d. [online]. [cit. 3.11.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpwk5tlgiyc443cl4zdamjls144dsx3qmyzdsnjz>

¹⁷¹ RYŠKA, M. cit. d. [online]. [cit. 20.6.2017].

¹⁷² HUSSEINI, F. *Určování výše náhrady nemajetkové újmy v případě úmrtí osoby blízké*. Soudní rozhledy. 2016(3). [online]. [cit. 30.6.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgzpxg4s7gnpxgxygi&groupIndex=1&rowIndex=0>

Nyní bych se ráda blíže zaměřila na onen rdousící efekt a výši přiznávaných částek, které byly stanoveny ve výše citovaném usnesení NS ze dne 30. 8. 2016 sp. zn. 4 Tdo 1047/2016. Jedná se totiž o částky, které jsou v porovnání s částkami přiznávanými za nemajetkovou újmu při ublížení na zdraví poměrně nízké.

V usnesení sp. zn. 6 Tdo 1154/2016 ze dne 21. 2. 2017 NS potvrdil, že nová právní úprava nemůže vést k přiznávání nepřiměřeně vysokých náhrad a k dramatické změně oproti dosavadní judikatuře.

Závěr o kontinuitě v rozhodovací činnosti soudů je obsažen také v rozsudku NS ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015, ve kterém uvedl následující: *“Dlužno konstatovat, že primárním zájmem zákonodárce bylo odstranění paušálních zákonných náhrad, nikoli zpochybnění samotné rozhodovací činnosti soudů, která se k této problematice před nabytím účinnosti občanského zákoníku vyvinula, a tím vědomému nastolení stavu diskontinuity v rozhodovací činnosti.”* Toto rozhodnutí formálně vychází z nálezu ÚS ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14, ve kterém ÚS hodnotil relaci částek v řádech desetitisíců až statisíců jako nedostatečnou (dokonce považoval jako nízkou i částku ve výši okolo milionu korun). NS však ve skutečnosti závěry tohoto rozhodnutí ignoruje. ÚS přitom v tomto rozhodnutí konstatoval, že došlo k nedostatečnému zohlednění preventivně-sankční funkce náhrady imateriální újmy a také k porušení principu proporcionality. Dále k uvedenému dodává, že v případě chybějícího náležitého zohlednění okolností případu pro určení výše peněžité náhrady může dojít k porušení práva na spravedlivý proces a práva na ochranu soukromého a rodinného života dle čl. 36 odst. 1 a čl. 10 odst. 2 LZPS a čl. 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Také podle Korbela ohodnocení lidského života částkou mezi 240 až 500 tis. Kč vrací judikaturu do minulosti, neboť zjevně nedoceňuje hodnotu lidského života.¹⁷³

Na druhou stranu je třeba konstatovat, že došlo k mírnému zvýšení této částky, neboť v předchozí právní úpravě, která obsahovala konkrétní paušální částku v § 444 odst. 3 SOZ, ve znění účinném od 1. 5. 2004, bylo jednorázové odškodnění pozůstalých za nemajetkovou

---

¹⁷³ KORBEL, F. *Aktuality*. Soudní rozhledy. 2016(5). [online]. [cit. 23.6.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgczpxg4s7gvpngxzrgq2q&groupIndex=0&rowIndex=0>

újmou stanoveno v případě pozůstalého rodiče nebo dítěte ve výši 240 tis. Kč a u sourozenců ve výši 175 tis. Kč.

Také v případě zvlášť závažného ublížení na zdraví primární oběti je dle § 2959 NOZ nezbytné odškodnit duševní útrapy osoby blízké. V tomto případě se bude “zvláštní závažnost” posuzovat dle následků u oběti primární.¹⁷⁴ Podle Ryšky nelze při každém ublížení na zdraví s trvalými následky odškodňovat i osoby blízké a má se jednat o institut výjimečný.¹⁷⁵ Je třeba, aby šlo o zvlášť závažné ublížení na zdraví, jež bude mít citelný dopad do osobnostní sféry blízkých.¹⁷⁶ Oprávněnost nároku bude třeba zkoumat tím spíše, čím bližší bude vztah primární a sekundární oběti.¹⁷⁷ Bez znalosti konkrétních okolností není možné obecně určit, jestli utrpení osoby blízké bude u tohoto typu újmy závažnější než u usmrcení osoby blízké. Podle rozsudku VS v Olomouci ze dne 13. 5. 2015, sp. zn. 1 Co 68/2015 je sice totiž újma vzniklá usmrcením blízké osoby trvalá, avšak postupem času může dojít k jejímu zeslabení. Naproti tomu u zvlášť závažného ublížení na zdraví, kdy je osoba zcela odkázána na své blízké, dojde ke každodenní traumatizující a vyčerpávající nezbytnosti zajištění péče o primární oběť. V této kauze byly rodičům opakovaně přiznávány částky ve výši jeden milion korun, neboť v uvedeném případě došlo k rezignaci na vlastní osobní rozvoj rodičů a velkému zásahu do rodinného života. Z uvedeného tedy vyplývá, že bude nezbytné zohlednit vždy konkrétní případ a zkoumat, zda se jednalo o zvlášť závažné ublížení a také jeho dopad do sféry osob blízkých.

Podle rozsudku KS v Brně ze dne 16. 12. 2011, sp. zn. 24 C 123/2011 nenáleží žalobci právo na tuto náhradu za situace, kdy je postrádána permanentní provázanost sekundární nemajetkové újmy s újmou primární. V uvedeném případě se jednalo o rozvedení manželství žalobce s poškozenou a uzavření nového.

---

¹⁷⁴ HULMÁK, M. a kol. cit. d. [online]. [cit. 3.11.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrpwwk5tlgiyc443cl4zdamjsl44dsx3qmyzdsnjz>

¹⁷⁵ RYŠKA, M. cit. d. [online]. [cit. 20.6.2017].

¹⁷⁶ ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R., PÚRY, F. a kol. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. V Praze: C. H. Beck, 2015. Právní praxe. s. 52.

¹⁷⁷ RYŠKA, M. cit. d. [online]. [cit. 20.6.2017].

5 Náměty de lege ferenda

Již ze samotného textu této práce vyplývá, že TŘ není zákonem, který by byl dokonalý. Pouze ve vztahu k problematice týkající se poškozeného lze zmínit hned několik otázek, na které by se zákonodárce mohl v budoucnu zaměřit. Jako příklad uvádím zavedení možnosti jiné než peněžité satisfakce za způsobení újmy, neboť teprve omluva může mnohdy představovat pro poškozeného opravdové zadostiučinění. V § 43 odst. 3 TŘ je totiž zakotveno, že v rámci adhezního řízení je možné domáhat se náhrady pouze v penězích. V § 48 odst. 4 písm. j) TZ je sice zakotvena možnost uložit obviněnému, aby se poškozenému omluvil. Jedná se o tzv. přiměřenou povinnost. Tato však připadá v úvahu pouze při ukládání zvláštních povinností vedle trestu (např. trestu domácího vězení či obecně prospěšných prací, zákazu pobytu), při upuštění od potrestání s dohledem nebo upuštění od uložení trestního opatření, v rámci řízení o narovnání, při podmíněném odsouzení k trestu odnětí svobody, podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Považuji však za vhodné, aby tato možnost byla zakotvena pro rozhodování i mimo vyjmenované případy.

Dále bych například doporučila zavést povinnost soudu informovat s dostatečným předstihem poškozenou osobu o tom, že dojde k vydání trestního příkazu, a to z toho důvodu, aby mohl být z jeho strany uplatněn nárok na náhradu újmy včas tak, jak to požaduje TŘ a nemohlo tak dojít ke zmaření možnosti poškozeného vymoci tento nárok v trestním řízení.

Dalším námětem, který bych tu ráda nastínila, je včasné informování poškozeného o propuštění nebo uprchnutí obviněného z vazby, z výkonu trestu odnětí svobody, z výkonu ústavního ochranného léčení, z výkonu zabezpečovací detence a také informování o změně formy ochranného léčení z ústavní na ambulantní a změně zabezpečovací detence na ochranné léčení. Poskytnutí těchto informací může být pro poškozeného důležité především proto, aby mohla být zajištěna jeho ochrana před opakovaným atakem pachatele. Dle mého názoru by toto oprávnění mohlo vést k vyšší opatrnosti a obezřetnosti oběti, tedy i k jistému snížení rizika a nebezpečí, které jí hrozí. Dle ustanovení § 11 odst. 4 ZOTČ je stanovena povinnost pro poskytnutí takové informace bezodkladně, avšak nejpozději do 24 hodin. S úpravou lhůty, ve které je třeba oběť informovat o tom, že byl obviněný propuštěn, ale také o změně formy, zásadně nesouhlasím. Dle mého názoru by bylo de lege ferenda vhodnější, aby oběť dostala tuto informaci, jakmile o ní bude rozhodnuto. Bylo by jí

tak umožněno učinit určitá opatření k zamezení případného setkání s obviněným. V situaci, kdy je oběť informována až posléze, tedy například po propuštění z věznice, již může být pozdě a obviněný se už může pohybovat v jejím okolí. V případě uprchnutí mám za to, že by bylo nejvhodnějším řešením informovat oběť ihned po zjištění, že obviněný uprchl.

Posledním námětem je možnost podání odporu proti trestnímu příkazu, ke kterému bych se nyní ráda vyjádřila o něco podrobněji.

Jak bylo uvedeno v části věnované právu poškozeného podat opravné prostředky, poškozený není oprávněn podat dle § 314g odst. 1 TŘ odpor. Podání odporu je nežádoucí v situaci, kdy všechny osoby oprávněné podat odpor (obviněný, osoby se samostatnými obhajovacími právy a státní zástupce) tak neučiní a je tedy možné se vyhnout zdlouhavému a formálnímu projednání v hlavním líčení a poškozený může uplatnit svůj nárok v samostatném občanskoprávním řízení. Pokud by poškozený podal odpor, nabyly by ostatní samostatné výroky o vině a trestu právní moci a trestní řízení by tak bylo konáno pouze o náhradě újmy, což není smyslem trestního řízení.¹⁷⁸

Naproti tomu má však právní úprava, ve které poškozený nemá k dispozici žádný opravný prostředek proti trestnímu příkazu i několik stinných stránek. Poškozený je tak odkázán na to, aby pouze vyčkával, zda nepodá tento opravný prostředek státní zástupce či obviněný či osoby, které jsou oprávněny podat v jeho prospěch odvolání. V praxi totiž dochází nezdědka k opomenutí nároku poškozeného či pouze k uvedení obecného výroku o povinnosti škůdce k náhradě škody podle svých sil.¹⁷⁹ Možnost obrany pro poškozeného tedy absentuje v případě chybějícího výroku, ale rovněž v případě nesprávných výroků. Důsledkem tohoto pochybení u nesprávných výroků je nemožnost jejich výkonu. Tato právní úprava vůbec nezapadá do systematiky TŘ, prostřednictvím kterého se zákonodárce snaží chránit poškozeného.

Může se zdát, že v případě opomenutí poškozeného, usnadní soudce práci jak sobě, tak nadřízenému soudu, avšak nakonec bude přesto třeba vyřešit danou otázku v soudním řízení

---

¹⁷⁸ BERANOVÁ, A. *Úvahy nad právní úpravou adhezního řízení de lege ferenda*. Trestněprávní revue. 2016, 15(10). [online]. [cit. 22.9.2017] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgzpxi4s7geyf6427gizdc&groupIndex=2&rowIndex=0>

¹⁷⁹ ZŮBEK, J., VRBA, M. *Poškozený a právo odporu*. Trestněprávní revue. 2012, 11(9), [online]. [cit. 18.10.2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgjpxi4s7hfpngxzrhe2q&groupIndex=2&rowIndex=0>

a dojde tak k dopadům do sféry ekonomické, ale i etické. Soudní poplatek za zahájení občanského soudního řízení totiž nepostačuje ke krytí skutečných nákladů, které stát vynakládá na rozhodnutí daného případu.¹⁸⁰ Nesmíme opomenout ani čas strávený k opětovnému prostudování skutkových okolností, projednání věci před soudem podruhé a podobně. Dochází tak ke zbytečnému vytížení soudců, kteří by se mohli věnovat jiným, dosud neprojednaným případům.

Jako další negativum, rovněž v ekonomické sféře, ale naopak poškozeného, můžeme zmínit skutečnost, že do doby než dojde k rozhodnutí v civilním procesu, se poškozený může dostat do úpadku (například v důsledku krádeže vybavení k podnikání, zpronevěry velké částky peněz, které mu doposud nebyly navraceny).¹⁸¹ Je tedy nepochybné, že přiznání nároku již v adhezním řízení prostřednictvím trestního příkazu, případná obrana proti němu a rychlost řízení hrají pro poškozeného velkou roli.

Jediným prostředkem obrany poškozeného tak zůstává ústavní stížnost, pro jejíž úspěšnost je ale nezbytná taková kvalita porušení, aby se jednalo o zásah do základních práv a svobod.¹⁸² K tomuto pochybení může dojít i za situace, kdy je rozhodováno trestním příkazem, což dokazuje, že se jedná o velice závažný nedostatek právní úpravy, pokud není možné ho řešit prostřednictvím opravného prostředku v rámci soustavy obecných soudů a zároveň naplňuje podmínky pro podání ústavní stížnosti. ÚS však nescetněkrát uvedl, že nemůže být pojímán jako další instance obecných soudů.

Pokud jde o argument konstatující, že by v případě jiné právní úpravy došlo k prodloužení řízení, vyjádřil se k němu ÚS v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 14/10 ze dne 1. 7. 2010, ve kterém uvádí následující: „*Rychlost řízení může být uvažována až v rámci konkrétního – spravedlivého – procesu. Proces, byť by byl garantován jako ‚rychlý‘, by neměl rozumného smyslu, pokud by nebyl spravedlivý, negarantoval spravedlivý výsledek, tedy (mj.) pokud by v něm neměl každý možnost domáhat se ochrany svého práva (jde o pojmovou součást procesu). Základní právo dle čl. 36 odst. 1 Listiny každého na ochranu svého práva, realizovatelné v řízení, z povahy věci předchází rychlosti tohoto řízení, je jeho obligatorním východiskem. Jinak by se proces a v něm i jeho rychlost prakticky stávaly samoučelem.*“

---

¹⁸⁰ ZŮBEK, J., VRBA, M. cit. d. [online]. [cit. 18.10.2017].

¹⁸¹ Tamtéž

¹⁸² Tamtéž.

Zůbek a Vrba navrhuji takovou právní úpravu, při které by poškozený nebyl oprávněn podat odpor, ale opravný prostředek, při kterém by došlo pouze k napadení výroku (případně absentujícího výroku) o náhradě újmy a nedošlo by ke zrušení trestního příkazu bez dalšího, ale postupovalo by se jako v případě odvolání. V případě, že by obviněný zároveň podal odpor, řízení by se o odvolání poškozeného nekonalo, neboť by došlo k projednání celé věci před soudem v hlavním líčení, tak jak to stanoví § 314g odst. 2 TŘ. Obviněný by měl také oprávnění podat tento odůvodněný opravný prostředek vztahující se k výroku o náhradě újmy. Za situace, kdy by totiž bylo umožněno podávat neodůvodněný odpor, mohlo by docházet k podávání odporu i z jiných pohnutek než týkajících se náhrady újmy.¹⁸³ Je tedy nezbytné, aby toto speciální „odvolání“ bylo klasicky odůvodněno a týkalo se jen náhrady újmy, a to z toho důvodu, aby pak bylo možné, zabývat se pouze náhradou újmy a nikoliv i otázkou viny a trestu.

---

¹⁸³ ZŮBEK, J., VRBA, M. cit. d. [online]. [cit. 18.10.2017]. .

6 Závěr

Skutečnost, že problematika týkající se poškozeného a úprava jeho práv je značně obsáhlá je nepochybná. Stejně tak je nepochybná skutečnost, že v posledních desetiletích se obrátila pozornost odborníků na trestní právo, ale i pozornost zákonodárcova právě k této problematice. Poškozenému je přiznána celá řada oprávnění a došlo k zásadní změně v nahlížení na postavení poškozeného oproti minulému století, kdy byla pozornost věnována spíše obviněnému. Současná úprava již zohledňuje, že poškozený by měl být tou osobou v trestním řízení, na kterou by měla být především zaměřena pozornost a u níž by se mělo předcházet vzniku druhotné újmy.

Po bližším zkoumání jednotlivých práv je však možné dospět k závěru, že v některých situacích je poškozený stále bezbranný. Jedná se především o problematiku, kterou jsem rozebrala v rámci kapitoly nazvané *Náměty de lege ferenda*, ve které jsem se věnovala nemožnosti poškozeného podat odpor. Dalším problémem, který také souvisí s následnou nutností obrátit se na soud v řízení občanskoprávním a s tím souvisejícími komplikacemi, je skutečnost, že poškozený není dopředu informován, že dojde k vydání trestního příkazu, avšak měl by uplatnit nárok na náhradu újmy do doby, než k tomu dojde. Tento problém považuji za velmi palčivý, jelikož tímto je poškozenému znesnadněno vykonávat svá práva a využít možnosti uplatnit nárok již v adhezním řízení.

Jiným problémem, je například skutečnost, že není možné uložit obviněnému v rámci adhezního řízení poskytnutí jiné satisfakce než peněžité. Z uvedeného dle mého názoru vyplývá, že zákonodárce nehledí na poškozeného jako na někoho, koho trestný čin zasáhl ve většině případů také ve sféře nemajetkové, ale zohledňuje pouze materiální stránku dané problematiky. Nepřihlíží k tomu, že nemajetkovou újmu není možné odčinit pouze relutární náhradou. Přitom omluva může být pro mnoho poškozených stejně významným zadostiučiněním jako poskytnutí zadostiučinění majetkového. Proto mám za to, že by v trestním řádu měla být tato eventualita zakotvena.

Druhou stranou této problematiky je uplatňování těchto práv v praxi. Jednou z otázek, na kterou jsem se v souvislosti s problematikou ochrany poškozeného rozhodla zaměřit, bylo náležité poučování poškozeného o jeho právech. Jedná se o jedno z nejzákladnějších práv,

kteřé tvořív pomyslnou základnu pro uplatňování všech práv ostatních. Z mého zjišťování však bohužel vyplynulo, že orgány činné v trestním řízení poučují poškozeneho předtištěnými, obecnými formuláři, které obsahují opis vybraných ustanovení TR. Z odborné literatury sice vyplývá požadavek na individuální přístup a zohlednění konkrétního případu, nicméně tento požadavek není pro orgány činné v trestním řízení nijak závazný. Dle mého názoru záleží především na přístupu daného orgánu činného v trestním řízení. Z provedeného pozorování vyplynulo, že pro orgány činné v trestním řízení je umožnění uplatnění práv poškozeneho jen další povinností a nikoli úkolem, který by vykonávaly s potřebnou péčí a láskou s cílem pomáhat a měnit tak naši společnost k lepšímu a posilovat tak důvěru poškozeneých osob v právo a spravedlnost.

Stejně tak jsem dospěla ke znepokojujícímu zjištění, že pouze u tří soudů v celé České republice je zřívzena tzv. oddělená čekárna pro poškozeneé, svědky a jejich doprovod. Opět se nejedná o opatření, které by bylo pro soudy povinné, avšak dle mého názoru přispívá významně například k ochraně poškozeneho před ataky obvineneho v průběhu čekání před jednací síní.

Abych však nehovořila pouze v kritickém duchu, lze jako velmi významný pokrok směřující k ochraně poškozeneho zmínit přijetí zákona č. 59/2017 Sb., díky němuž bude možné uspokojit nárok poškozeneho z odčerpaného majetku v trestním řízení a nárok poškozeneho v takovém případě přejde na stát.

Posledním dílčím cílem této práce bylo zjištění kritérií zohledňovaných při určování výše zadostiučinění nemajetkové újmy ve světle nejnovější judikatury. V oblasti poskytování zadostiučinění za bolest a ztížení společenského uplatnění došlo k přijetí Metodiky NS k odškodňování nemajetkové újmy na zdraví, podle níž mohou soudy postupovat. Ani Metodika se však nevyhnula kritice a za palčivý problém lze například označit skutečnost, že nezohledňuje dobu trvání bolesti u bolestného či že jednotlivým aktivitám při posuzování ztížení společenského uplatnění přikládá stejnou váhu (například stravování a nedostatku soběstačnosti při jednání s lidmi).

V případě poskytování zadostiučinění za způsobení duševních útrap osobám blízkým v souvislosti se smrtí osoby blízké či zvlášť závažnému ublížení na zdraví této osoby nedošlo k vytvoření žádné oficiální metodiky. Soudy si pouze v rámci své rozhodovací

činnosti doposud vytvořily základní rámec kritérií, která budou posuzovat při určování výše zadostiučinění. Tato kritéria rozdělily na kritéria na straně poškozeného a škůdce. Dle mého názoru se tato kritéria budou v budoucnu s ohledem na variabilitu životních situací, které mohou nastat a které budou soudy nuceny hodnotit, upřesňovat a rozšiřovat.

Celkově však v rámci odčinění nemajetkové újmy platí, že soudy jsou povinny přihlédnout ke konkrétním okolnostem a pečlivě zdůvodnit svá rozhodnutí. To bude platit v případě tzv. další nemajetkové újmy i v případě nemajetkové újmy, kterou nepokrývá ani Metodika, ani kritéria, která si soudy prozatím stanovily při rozhodování dle § 2959 NOZ.

Závěrem lze konstatovat, že nedošlo k navýšení částek poskytovaných osobám blízkým za duševní útrapy způsobené ztrátou blízké osoby či zvláště závažným ublížením této osobě dle § 2959 NOZ na částky několikamilionové i vyšší, jak bylo avizováno před přijetím NOZ. Uvedené však považuji za krok zpět a nemohu jinak než souhlasit s již citovaným názorem ÚS¹⁸⁴, který uvádí, že částky v řádech statisíců jsou částky nepřiměřené. Jedná se o částky neproporcionální jiným částkám poskytovaným za nemajetkovou újmu. Dle mého názoru je totiž reálně možné, že osoba celoživotně pečující o zvláště závažně zraněnou osobu blízkou, bude mít zmařen život stejně jako osoba, které bylo přímo ublíženo na zdraví a je jí přiznáváno zadostiučinění dle Metodiky NS. Je proto absurdní, aby bylo v jednom případě zadostiučinění ve výši desetitisíců či statisíců a v druhém případě v řádech milionů korun.

Naproti tomu u částek poskytovaných jako bolestné došlo k navýšení, neboť hodnota jednoho bodu byla zdvojnásobena z částky 120 Kč na částku 250 Kč. V případě ztížení společenského uplatnění ve všech sférách, tedy úplného zmaření lidského života, avšak nikoli jeho skončení, jsou stanoveny částky přesahující deset milionů korun.

---

¹⁸⁴ Např. nález ÚS ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14.

Použité prameny a literatura

Právní předpisy

- [1] Usnesení předsednictva České národní rady č. 2 ze dne 16. 12. 1992, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb.), ve znění pozdějších předpisů.
- [2] Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- [3] Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- [4] Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.
- [5] Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- [6] Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.
- [7] Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- [8] Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- [9] Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů.
- [10] Zákon č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů.
- [11] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- [12] Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Odborná literatura

- [13] FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. *Trestní právo procesní*. 6., aktualizované vydání. V Praze: Wolters Kluwer, 2015.
- [14] HENDRYCH, D., BĚLINA, M., FIALA, J., ŠÁMAL, P., ŠTENGLOVÁ, I., ŠTURMA, P. *Právní slovník*. 3. podstatně rozš. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2009.
- [15] JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. V Praze: Leges, 2016.
- [16] JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 2. dopl. a rozš. vyd. V Praze: Leges, 2014.
- [17] JELÍNEK, J. *Poškozený v českém trestním řízení*. V Praze: Karolinum, 1998.
- [18] JELÍNEK, J., GŘIVNA, T. a kol. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. V Praze: Leges, 2012.
- [19] LÁTAL, J. *Poškozený v trestním řízení a rozhodování o náhradě škody v adhezním řízení*. V Praze: SEVT, 1994. Příručky ministerstva spravedlnosti České republiky.
- [20] MELZER, F. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I. § 1-117*. V Praze: Leges, 2013.
- [21] RABAN, P. a kol. *Občanské právo hmotné: závazkové právo*. V Brně: Václav Klemm, 2014.
- [22] RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEZULOVÁ J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. V Praze: C. H. Beck, 2007.
- [23] SOTOLÁŘ, A., ŠÁMAL, P., PŮRY, F. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. V Praze: C. H. Beck, 2000.

- [24] ŠÁMAL, P., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. Velké komentáře.
- [25] ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., FRYŠTÁK, M., KALVODOVÁ, V. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013.
- [26] VÍTOVÁ, B., DOHNAL, J., KOTULA, J. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971: metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví*. V Olomouci: Nakladatelství ANAG, 2015. Právo.
- [27] ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R., PÚRY, F. a kol. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. V Praze: C. H. Beck, 2015. Právní praxe.

Odborné články

- [28] BOBEK, M. *Výzkum v právu: Reklama na Nike anebo kvantová fyzika?* Jurisprudence. 2016, 2016(6).
- [29] CÍSAŘOVÁ, D. *Aktuální otázky statusu oběti trestného činu resp. poškozeného. Sborník příspěvků z teoretického semináře s mezinárodní účastí na téma "Trestněprávní prostředky boje proti kriminalitě"*. Ve Františkových Lázních 9.-10. října 2008.
- [30] CÍSAŘOVÁ, D. *K problematice právního statusu oběti trestného činu (poškozeného)*. Trestní právo. 2008, 12(10).
- [31] ČEČOT, V. *Súhlas poškozeného s trestným stíháním a základne zásady trestného konania*. Justiční revue. 1993(9).
- [32] GLATZOVÁ, A. *Předpoklady pro přiznání soukromoprávních nároků v adhezním řízení*. Trestněprávní revue. 2012(11).

- [33] GRUS, Z. *Rozhodování o náhradě škody v adhezním řízení*. Trestněprávní revue. 2004, 3(7).
- [34] HERCZEG, J. *Poskytování informací o trestním řízení a ochrana soukromí poškozeného*. Trestní právo. 2009, 13(10).
- [35] JELÍNEK, J. *Jak dál s trestním stíháním se souhlasem poškozeného*. Kriminalistika. 2017, 50(1).
- [36] JELÍNEK, J. *Může poškozený podat stížnost proti usnesení o přibrání znalce?* Bulletin advokacie. 1997(1).
- [37] JELÍNEK, J. *Poškozený, jeho procesní práva a ochrana po novele trestního řádu provedené zákonem o obětech trestných činů*. Kriminalistika. 2013, 46(3).
- [38] JELÍNEK, J. *Poškozený, náhrada škody, nemajetkové újmy a vydání bezdůvodného obohacení v novele trestního řádu 2011*. Kriminalistika. 2011, 44(4).
- [39] KOLÁČKOVÁ, J. *Finanční aspekty postavení poškozeného v trestní řízení a oběti trestného činu*. Trestněprávní revue. 2007, 6(5).
- [40] KOSTÍK, R. *Spoluzavinění poškozeného v soudní judikatuře*. Právní fórum. 2011, 8(4).
- [41] KUČERA, J. *Adhezní řízení a jeho vztah k civilnímu procesu*. Trestněprávní revue. 2006, 5(9).
- [42] KUČTA, J. *Nové pohledy na postavení poškozeného a oběti v trestním řízení. Trestní právo - současnost a perspektivy: sborník z vědecké konference uspořádané Vysokou školou Karla Engliše*. V Brně 30. ledna 2002. V Brně: Linie, 2002.
- [43] LÁTAL, J. *Poškozený v trestním řízení a rozhodování o náhradě škody v adhezním řízení po novele trestního řádu účinné od 1. ledna 2002*. Justiční praxe. 2002, 50(4).

- [44] LÁTAL, J. *Účast poškozeného v řízení o trestných činech náležejících do příslušnosti krajského soudu jednatelského v prvním stupni (§ 17 tr.ř.).* Právní praxe. 1994, 42(6).
- [45] MÁDR, J. *Několik poznámek k novelizovanému ustanovení § 44 odst. 2 trestního řádu.* Státní zastupitelství. 2003(4).
- [46] MÜLLER, S. *Überkompensatorische Schmerzensgeldbemessung? Ein Beitrag zu den Grundlagen des § 253 Abs. 2 BGB n. F.* Karlsruhe: Verlag Versicherungswirtschaft GmbH, 2007.
- [47] OSMANČÍK, O. *Několik poznámek k problematice obětí trestných činů.* Právník. 1992, 131(6).
- [48] PETŘÍČEK, L. *K postavení poškozeného v trestním řízení.* Bulletin advokacie. 2002(6-7).
- [49] POKORNÝ, M. *Návrh na zajištění nároku poškozeného na majetku obviněného.* Trestněprávní revue. 2002(5).
- [50] POKORNÝ, M. *Stížnost poškozeného proti podmíněnému zastavení trestního stíhání (§307 odst. 5 TrŘ).* Trestněprávní revue. 2003(11).
- [51] ROD, J. *Poškozený v trestním řízení a jeho možnosti k úhradě škody.* Právo a podnikání. 2005, 14(3).
- [52] SOUKUP, P. *Poškozený a jeho postavení v trestním řízení obecně a s přihlédnutím k řízením ve věcech podvodných jednání.* Trestní právo. 2006, 11(10).
- [53] TELEC, I. *Test přiměřenosti zadostiučinění za nemajetkovou újmu.* Právní rozhledy. 2010(4), 144.
- [54] TOGNER, M. *Mimořádně vysoký počet poškozených úpadkovými delikty.* Trestněprávní revue. 2002, 1(12).

- [55] VÁLKOVÁ, H., GŘIVNA, T. *Nový zákon o obětech trestných činů a jeho význam pro aplikační praxi*. Trestněprávní revue. 2013, 12(4).
- [56] VANTUCH, P. *K informování poškozených a svědků trestného činu o odsouzeném (obviněném)*. Trestněprávní revue. 2005, 5(1).
- [57] VANTUCH, P. *Trestní stíhání se souhlasem poškozeného, nebo na jeho návrh?* Právní praxe. 1994(3).
- [58] VISIGNER, R. *Náhrada nemajetkové újmy v adhezním řízení*. Trestněprávní revue. 2011, 10(3).
- [59] ŽIVĚLOVÁ, A. *Umožňuje nový občanský zákoník přiznat v řízení o náhradě nemajetkové újmy punitive damages?* Bulletin advokacie. 2016(4).

Elektronické zdroje

- [60] BERANOVÁ, A. *Úvahy nad právní úpravou adhezního řízení de lege ferenda*. Trestněprávní revue. 2016, 15(10). [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgzpxi4s7geyf6427gizdc&groupIndex=2&rowIndex=0>
- [61] BERKOVÁ, I. *Uspokojení nároku poškozeného v trestním řízení, a to zejména ve vztahu k zajištěnému a odčerpanému majetku*. Trestněprávní revue. 2017(6). [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrg5pxi4s7gzpxgxzrgm4q&groupIndex=0&rowIndex=0>
- [62] ČUŘÍKOVÁ, P. *Nemajetková újma dle nového občanského zákoníku*. Bulletin advokacie. 2015. [online]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nemajetkova-ujma-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku>

- [63] DOLEŽAL, T., LAVICKÝ P. *Pojetí náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví podle nového občanského zákoníku a s tím spojené procesní aspekty*. Právní rozhledy. 2014(10). [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpxa4s7geyf6427gm2tq&groupIndex=0&rowIndex=0>
- [64] FRYŠTÁK, M. *Procesní postavení svědka (poškozeného) a jeho výslech v přípravném řízení*. Trestněprávní revue. 2014(10). [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpxi4s7geyf6427gizdk&groupIndex=4&rowIndex=0>
- [65] HÁNĚLOVÁ, K. *(R) evoluce v odškodňování duševních útrap?* Trestněprávní revue. 2015, 14(11/12). [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgvpxi4s7geyv6mjsl5zv6mrwgq&groupIndex=0&rowIndex=0>
- [66] HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. V Praze: C. H. Beck, 2014. [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>
- [67] HUSSEINI, F. *Určování výše náhrady nemajetkové újmy v případě úmrtí osoby blízké*. Soudní rozhledy. 2016(3). [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgzpxg4s7gnpxgxygi&groupIndex=1&rowIndex=0>
- [68] JANOUŠEK, M. *Odškodňování podle zásad slušnosti?* Právní rozhledy. 2015(19). [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgvpxa4s7ge4v6427gy3do&groupIndex=0&rowIndex=0>
- [69] KADLUBIEC, V. *Kompenzace nemajetkové újmy na zdraví po 1. 1. 2014 – vybrané aspekty*. Právní rozhledy. 2015(17). [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgvpxa4s7ge4v6427gy3do&groupIndex=0&rowIndex=0>

online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgvpxa4s7ge3v6427gu4tg&groupIndex=0&rowIndex=0

- [70] KADLUBIEC, V. *Vývoj právní úpravy výpočtu náhrady za nemajetkovou újmu na zdraví*. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. 2016, 24(8). [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgzpxa4s7hbpxgxzsgy3q&groupIndex=2&rowIndex=0>.
- [71] KORBEL, F. *Aktuality*. Soudní rozhledy. 2016(5). [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgzpxg4s7gvpxgxzrgq2q&groupIndex=0&rowIndex=0>
- [72] LÁTAL, J. *Náležitosti řádného uplatnění nároku na náhradu škody poškozeným v adhezním řízení*. Právní rozhledy. 1994, 2(10). [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptcojzgrpxa4s7geyf6427gm2dk&groupIndex=4&rowIndex=0>
- [73] MALIŠ, D. *Dvojkolejná úprava výše náhrad nemajetkové újmy na zdraví – v čem spočívá a co s ní?* 2015. [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dvojkolejna-uprava-vyse-nahrad-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-v-cem-spociva-a-co-s-ni-99895.html>
- [74] MALIŠ, D. *Kam kráčíš, náhrado při usmrcení osoby blízké?* 2016.—[online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/kam-kracis-nahrado-pri-usmrceni-osoby-blizke-102844.html>:
- [75] MATOCHA, J. *Singles a trestní stíhání se souhlasem poškozeného*. Trestněprávní revue. 2017(9). [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrg5pxi4s7hfpxgxzsgayq&groupIndex=0&rowIndex=0>

- [76] NEDBÁLEK, K. *Nemajetková újma dle nového občanského zákoníku: Výpočet nemajetkové újmy*. Bulletin advokacie. 2015(11). [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgvpweyk7geyv6427gm2q&groupIndex=2&rowIndex=0>
- [77] RYŠKA, M. *Odškodnění sekundárních obětí dle § 2959 ObčZ*. Právní rozhledy. 2016(11). [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgzpxa4s7geyv6427gm4a&groupIndex=3&rowIndex=0>
- [78] SLUNSKÝ, P. *Vazba adhezního řízení na občanské právo a civilní proces*. Bulletin advokacie. 2001(3). [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembqgfpweyk7gnpxgxzxgi&groupIndex=0&rowIndex=0>
- [79] ŠÁMAL, P. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2011. [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>
- [80] ŠÁMAL, P., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. Velké komentáře. [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>
- [81] VANTUCH, P. *Zahájení trestního stíhání a jeho účinky vůči podezřelému (osobě, proti níž se řízení vede) od 1. 1. 2002*. Trestněprávní revue. 2013(1). [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembqgnpxi4s7gfpxgxzrgm&groupIndex=3&rowIndex=0>
- [82] VLASÁK, M. *Vybrané otázky práva civilních deliktů v novém občanském zákoníku na pozadí PETL*, Právní rozhledy, 2012(15-16). [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgzpxa4s7geyv6427gm4a&groupIndex=3&rowIndex=0>

view.seam?documentId=nrptembrgjpaxa4s7ge2v6mjwl5zv6njwge&groupIndex=5&rowIndex=0

- [83] ZŮBEK, J. *Nárok poškozeného z pohledu trestního, civilního a insolvenčního řízení*. Právní rozhledy. 2014(4). [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpxa4s7grpxgxzrgiyq&groupIndex=2&rowIndex=0>
- [84] ZŮBEK, J., VRBA, M. *Poškozený a právo odporu*. Trestněprávní revue. 2012, 11(9). [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgjpxi4s7hfpngxzrhe2q&groupIndex=2&rowIndex=0>

Soudní rozhodnutí

- [85] Usnesení NS ze dne 21. 5. 1969, sp. zn. 10 Tz 12/69
- [86] Rozhodnutí NS ze dne 24. 3. 1970, sp. zn. 7 Tz 84/69
- [87] Rozsudek NS ze dne 1. 4. 1974, sp. zn. Tzv 10/74
- [88] Usnesení NS ze dne 3. 12. 1976, sp. zn. 4 To 38/76
- [89] Rozsudek VS v Praze ze dne 27. 8. 1993, sp. zn. 7 To 116/93
- [90] Usnesení NS ze dne 17. 10. 2002, sp. zn. 5 Tdo 785/2002
- [91] Rozsudek VS v Olomouci ze dne 23. 2. 2005, sp. zn. 1 Co 87/2004
- [92] Nález ÚS ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03
- [93] Usnesení NS ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. 25 Cdo 275/2006
- [94] Rozsudek NS ze dne 28. 3. 2007, sp. zn. 32 Odo 132/2005
- [95] Nález ÚS ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 50/05
- [96] Rozsudek NS ze dne 6. 2. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1508/2007
- [97] Usnesení NS ze dne 10. 7. 2008, sp. zn. 30 Cdo 2545/2008
- [98] Usnesení NS ze dne 16. 12. 2008, sp. zn. 25 Cdo 1746/2008
- [99] Rozsudek NS ze dne 17. 12. 2009, sp. zn. 25 Cdo 895/2008
- [100] Rozsudek NS ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 30 Cdo 5188/2007
- [101] Usnesení NS ze dne 24. 2. 2010, sp. zn. 6 Tdo 81/2010
- [102] Nález ÚS ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 14/10

- [103] Rozsudek NS ze dne 20. 7. 2010, sp. zn. 25 Cdo 4562/2008
- [104] Usnesení NS ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. 3 Tdo 709/2010
- [105] Usnesení NS ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 6 Tdo 21/2011
- [106] Rozsudek VS v Olomouci ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. 1 Co 218/2010
- [107] Rozsudek KS v Brně ze dne 16. 12. 2011, sp. zn. 24 C 123/2011
- [108] Rozsudek NS ze dne 26. 4. 2012, sp. zn. 30 Cdo 4312/2011
- [109] Usnesení NS ze dne 27. 9. 2012, sp. zn. 30 Cdo 947/2011
- [110] Rozsudek VS v Olomouci ze dne 15. 5. 2013, sp. zn. 1 Co 366/2012
- [111] Nález ÚS ze dne 9. 1. 2014, sp. zn. III. ÚS 2253/13
- [112] Rozsudek NS ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 25 Cdo 3171/2013
- [113] Rozsudek MS v Praze ze dne 26. 6. 2014, sp. zn. 48 T 5/2014
- [114] Usnesení NS ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. 5 Tdo 797/2014
- [115] Usnesení NS ČR ze dne 26. 11. 2014, sp. zn. 11 Tdo 1206/2014
- [116] Rozsudek VS v Olomouci ze dne 13. 5. 2015, sp. zn. 1 Co 68/2015
- [117] Nález ÚS ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14
- [118] Nález ÚS ze dne 2. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3122/15
- [119] Usnesení NS ze dne 18. 2. 2016, sp. zn. 4 Tdo 41/2016
- [120] Usnesení ÚS ze dne 15. 3. 2016, sp. zn. I. ÚS 1745/15
- [121] Usnesení NS ze dne 16. 3. 2016, sp. zn. 3 Tdo 280/2016
- [122] Rozsudek NS ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015
- [123] Rozsudek NS ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1421/2015
- [124] Usnesení NS ze dne 1. 6. 2016, sp. zn. 3 Tdo 594/2016
- [125] Usnesení NS ze dne 25. 8. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1029/2016
- [126] Usnesení NS ze dne 30. 8. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1047/2016
- [127] Nález ÚS ze dne 27. 9. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3183/15
- [128] Usnesení NS ze dne 23. 11. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1295/2016
- [129] Usnesení NS ze dne 18. 1. 2017, sp. zn. 3 Tdo 1669/2016
- [130] Usnesení NS ze dne 21. 2. 2017, sp. zn. 6 Tdo 1154/2016

Další zdroje

- [131] Metodika NS České republiky k náhradě nemajetkové újmy na zdraví, vydaná ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. Rc 63/14. Dostupná z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Methodika
- [132] Mezinárodní příručka pomoci obětem o využití a aplikaci Deklarace OSN o základních principech spravedlnosti ohledně obětí trestného činu a ohledně obětí zneužití moci (návrh dokumentu, duben 1997). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 1997 (český překlad VÁLKOVÁ, V.)
- [133] Stanovisko NS ze dne 25. 11. 1976, č. j. Pls 2/76.
- [134] Stanovisko trestního kolegia NS ze dne 22. 1. 1991, č. j. Tpj 89/90.
- [135] Stanovisko trestního kolegia NS ze dne 27. 4. 1977, č. Tpj 98/76

Abstrakt

Poškozený v trestním řízení a jeho ochrana

Diplomová práce se zabývá postavením poškozeného v trestním řízení a jeho ochranou. Je členěna do šesti kapitol, z nichž první tvoří úvod a poslední závěr. Práce čerpá z právních předpisů, odborné literatury, ze soudní judikatury a rovněž z elektronických zdrojů.

Druhá kapitola je zaměřena na vymezení pojmu poškozeného. Věnuje se také tomu, jaký je rozdíl mezi poškozeným a obětí trestného činu.

V třetí kapitole diplomové práce jsou vyjmenována možná hlediska členění práv poškozeného. V této části diplomové práce jsou kromě první podkapitoly věnované hlediskům členění práv další čtyři podkapitoly. První z nich je věnována právům poškozeného bez nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení a druhá právům poškozeného, který tento nárok má. V rámci těchto podkapitol uvádím příkladný výčet těchto práv a následně se věnuji některým vybraným oprávněním. Tato oprávnění podrobněji rozepisují a uvádím nedostatky této právní úpravy. Čtvrtá podkapitola se zaměřuje na práva poškozeného stanovená v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže a pátá podkapitola na práva nezletilého poškozeného.

Čtvrtá kapitola se zabývá výhradně nemajetkovou újmou. Konkrétně se zaměřuje na východiska a kritéria, která berou soudy v potaz při rozhodování o přiznávání zadostiučinění za nemajetkovou újmu. Tato kapitola se také zabývá výší zadostiučinění. Pátá část této práce je členěna na tři podkapitoly. První podkapitola se věnuje nemajetkové újmě v občanském zákoníku obecně. Druhá se zabývá nemajetkovou újmou na zdraví dle § 2958 občanského zákoníku. V třetí podkapitole nalezneme aktuální východiska pro určení výše zadostiučinění za duševní útrapy blízkých osob podle § 2959 občanského zákoníku.

Závěr práce se věnuje nedostatkům právní úpravy postavení poškozeného. Nejprve jsou uvedeny příklady oblastí, které je nezbytné dle mého názoru v budoucnu zlepšit. Podrobněji je zde nastíněna problematika chybějící možnosti podat odpor ze strany poškozeného.

Abstract

The injured party in criminal procedure and his/her protection

The diploma thesis deals with the position of the injured party in criminal proceedings and protection of the injured. It is divided into six chapters, the first chapter introduces the topic and the last presents the conclusions. The thesis is based on legal regulations, professional literature, case law, as well as electronic sources.

The second chapter focuses on defining the concept of the injured party. It also addresses the difference between the injured party and the victim of a crime.

The third chapter of the diploma thesis describes the aspects that may be used to classify the rights of the injured party. In this part of the diploma thesis, besides the first subchapter focused on the issue of classification of rights, there are four other subchapters. The first one is concerned with the rights of the injured party not entitled to monetary compensation, other than proprietary loss or surrender of unjust enrichment; the other deals with the rights of the injured party entitled to such claims. These chapters provide examples of such rights and deal with certain claims. These claims are described in more detail and deficiencies of the legislation are mentioned. The fourth subchapter focuses on the rights of the injured party stated in the Juvenile Justice Act and the fifth subchapter on the rights of minor injured parties.

The entire fourth chapter deals with other than proprietary loss. Specifically, it focuses on the bases and criteria the courts consider when deciding on satisfaction of the other than proprietary loss. This chapter also deals with the satisfaction amount. The fifth chapter is divided into three subchapters. The first one focuses on other than proprietary loss in the Civil Code in general. The second subchapter is concerned with other than proprietary injury to health under Article 2958 of the Civil Code. The third subchapter discusses the current bases for determining the satisfaction amount for mental distress of close persons under Article 2959 of the Civil Code.

The conclusion deals with the deficiencies in legal regulation of the position of the injured party. Initially, examples of areas that, in my opinion, should be improved in the future are presented. The issue of impossibility to file a protest by the injured party is outlined here.

Název práce v českém jazyce a jeho překlad do angličtiny

Název práce v českém jazyce: Poškozený v trestním řízení a jeho ochrana

Název práce v anglickém jazyce: The injured party in criminal procedure and his/her Protection

Klíčová slova

Poškozený v trestním řízení

Nemajetková újma

Procesní práva

Oběť trestného činu

Key words

The injured party in criminal proceedings

Other than proprietary loss

Procedural rights

Victim of a crime